

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra strukturální politiky EU a rozvoje venkova KRS

Bakalářská práce

Neziskový sektor a dobrovolnictví na lokální úrovni – Třebíč

Vypracovala: Nikola Nesibová

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jaroslav Čmejrek, CSc.

České Budějovice 2015

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Fakulta ekonomická

Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikola NESIBOVÁ**
Osobní číslo: **E11518**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Strukturální politika EU pro veřejnou správu**
Název tématu: **Neziskový sektor a dobrovolnictví na lokální úrovni - Třebíč**
Zadávací katedra: **Katedra regionálního managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Cílem bakalářské práce je objasnit úlohu dobrovolnictví při zajištění veřejných služeb na úrovni lokální veřejné správy - v podmínkách vybraného města.

Metodika práce:

Práce bude mít charakter případové studie, jež se soustředí na spolek Střed, který působí jako nezisková organizace v Třebíči. Práce bude založena na studiu dokumentů jednak zmíněné neziskové organizace, jednak orgánů místní samosprávy. Doplnující informace budou získány semistandardizovanými rozhovory s představiteli samosprávy a s pracovníky spolku Střed.

Rámcová osnova:

1. Úvod, 2. Literární rešerše, 3. Charakteristika města, 4. Spolek Střed - poslání, činnost, rozvojový potenciál, 5. Dobrovolnictví jako projev občanské participace. 6. Závěr, 7. Summary, 8. Seznam literatury, 9. Přílohy.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **40-50 stran, dle možností**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

1. DOHNALOVÁ M., DEVEROVÁ L., PETRLÍKOVÁ B. a J. SVOBODA. *Sociální ekonomika - sociální podnikání*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007.
2. FRIČ Pavol. *Aktivity a potřeby neziskových organizací v ČR*. Praha: AGNES a ICN, 1998. 61 s. ISBN: 80-902633-0-5.
3. FRIČ Pavol. *Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky*. Praha: AGNES, 2000. 113 s. ISBN: 80-902633-6-4.
4. NINA E. *The Politics of Volunteering*. 1. vyd. Polity, 2013. 200 s. ISBN: 978-0-7456-5003-6.
5. POSPÍŠIL M., NEUMAYER M., ŠKARABELOVÁ S., MALÝ I., MEYER M. a U. SCHNEIDE. *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti*. 1. vyd. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru, 2009. 32 s. ISBN: 978-80-904150-3-4.

Jiné zdroje:

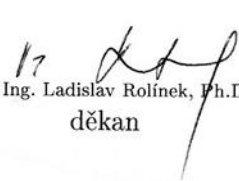
Výroční zprávy neziskové organizace Střed o. s.

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Jaroslav Čmejrek, CSc.**
Katedra regionálního managementu

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **17. dubna 2015**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
S.
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Eva Cudlínová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 4. března 2015

Motto práce:

„Na světě je jedna řeč, které všichni rozumí, je to řeč nadšení.“

Paulo Coelho

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

15. dubna 2015 v Českých Budějovicích

Vlastnoruční podpis

Poděkování:

Chci poděkovat Doc. PhDr. Jaroslavu Čmejrkovi, CSc. za jeho vzácný čas, odborné vedení, konzultace a podnětné připomínky při zpracovávání mé bakalářské práce. Dále také pracovníkům a dobrovolníkům organizace za poskytnuté materiály a informace. V neposlední řadě bych také poděkovala všem, kteří mě během celé doby studia podporovali, zejména svým rodičům a rodině.

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	LITERÁRNÍ REŠERŠE	11
2.1	NEZISKOVÝ SEKTOR	11
2.2	HISTORICKÝ VÝVOJ NEZISKOVÉHO SEKTORU.....	12
2.2.1	<i>Období druhé světové války.....</i>	<i>12</i>
2.2.2	<i>Historický vývoj v letech 1948 – 1989.....</i>	<i>13</i>
2.2.3	<i>Historický vývoj po roce 1989</i>	<i>13</i>
2.2.4	<i>Současnost neziskového sektoru</i>	<i>14</i>
2.3	LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA ČINNOSTI NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ	16
2.4	TYPOLOGIE NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ.....	17
2.5	DOBROVOLNICTVÍ V ČR.....	19
2.5.1	<i>Kdo je dobrovolník</i>	<i>19</i>
2.5.2	<i>Nárok na odměnu.....</i>	<i>20</i>
2.5.3	<i>Motivace k dobrovolnictví.....</i>	<i>21</i>
2.5.4	<i>Management dobrovolnictví</i>	<i>22</i>
2.5.5	<i>Druhy dobrovolnictví.....</i>	<i>22</i>
2.5.6	<i>Související pojmy</i>	<i>23</i>
3	METODIKA PRÁCE	25
4	CHARAKTERISTIKA MĚSTA.....	27
5	SPOLEK STŘED, Z. Ú.	31
5.1	PRAVIDLA A ÚČEL ORGANIZACE	32
5.2	ČINNOST SPOLKU PODLE STANOV ORGANIZACE	33
5.3	PRINCIPY POSKYTOVÁNÍ SLUŽEB	35
5.4	ZÁKLADNÍ NORMY UPRAVUJÍCÍ FINANCOVÁNÍ SPOLKU	35
5.5	PŘIJÍMÁNÍ DARŮ	36
5.6	ODMĚŇOVÁNÍ ZAMĚSTNANCŮ	37
6	KVALITATIVNÍ ČÁST VÝZKUMU	38
6.1	PŘÍBLÍŽENÍ JEDNOTLIVÝCH DOBROVOLNIC.....	39
6.2	OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ	40
6.3	VÝSLEDNÁ ZPRÁVA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	46
7	KVANTITATIVNÍ ČÁST VÝZKUMU	48
8	ZÁVĚRY	54
I.	SUMMARY	57
II.	SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ, GRAFŮ, PŘÍLOH	58

III. SEZNAM LITERATURY	59
IV. PŘÍLOHY.....	61

1 ÚVOD

Téma bakalářské práce Neziskový sektor a dobrovolnictví na lokální úrovni jsem si vybrala vzhledem k současné situaci ve společnosti, kdy stát není schopný do takové míry plnit své funkce a je zapotřebí pomoc právě neziskových organizací a dobrovolníků. Dalším důvodem volby je chuť a vlastní iniciativa poznat a zjistit chod neziskové organizace a především hlavní důvody k vykonávání dobrovolné práce a motivaci dobrovolníků.

Lidská pomoc a solidarita se datuje už od nepaměti. Kořeny dobrovolné práce nalézáme již ve starém Řecku. Od 13. století vznikaly nadace, které byly zaměřeny zejména na podporu duchovního vzdělávání a církví. Pomoc slabším byla v této době úzce spjata s vírou. Dobrovolnictví u nás má kořeny v křesťanské filozofii. Charitativní činnost, která vycházela z křesťanského učení o lásce k bližnímu, se zaměřovala zejména na péči o chudé, sirotky, staré lidi a zdravotně postižené. V dnešní době plní neziskové organizace ve společnosti mnoho různých funkcí na ekonomické, sociální a občanské úrovni. Jak již bylo zmíněno, neziskové organizace poskytují služby, které by ziskový sektor nebyl ochoten zajistit, ale které jsou pro fungování lidské společnosti nezbytné. Můžeme najít hned několik významů neziskových organizací. Slouží jako podpora aktivního přístupu občanů v řešení celospolečenských problémů, pomáhají vytvářet pocit sounáležitosti, jsou nástrojem kontroly státních orgánů a v neposlední řadě jsou nositelem nových tendencí a směrů v myšlení společnosti a nutí stát, aby tyto tendence respektoval (homosexuálové, ekologové ...)

Hlavním rysem a velmi silnou stránkou organizací působících v soukromém neziskovém sektoru je různorodost služeb, které poskytují a provádění aktivit spojených s pozitivním přínosem pro společnost. Nestátní neziskové organizace přispívají ke zkvalitňování občanské společnosti a významným způsobem pomáhají i při seberealizaci každého občana. Jsou všude tam, kde se lidé chtějí soukromě angažovat a nahradit tak neexistující nebo nedostatečně fungující státní instituce. Vyskytují se snad ve všech oblastech lidské činnosti: zdravotnictví, sociální služby, školství, ochrana životního prostředí, požární ochrana, kultura, ochrana lidských práv ochrana kulturních památek, sport, volnočasové aktivity dětí a mládeže, rozvoj komunitního života, ekonomický rozvoj, odstraňování škod způsobených pohromami, výzkum a vývoj.

Pro účel zpracování bakalářské práce byl vybrán spolek Střed v Třebíči. Důvodem volby je skutečnost, že je jeho činnost považována za velmi prospěšnou. Jedná se o zavedenou organizaci a tím pádem je právem možné od ní očekávat vyspělost, pokud jde o dostupnost informací prostřednictvím dnes již standardního komunikačního nástroje, tedy internetu. Webové stránky organizace jsou jistě prvním zdrojem informací pro každého potenciálního sponzora či spolupracovníka.

Práce je rozdělena do dvou částí, a sice teoretické a praktické. V první části, která se zabývá pouze teorií, je objasněna problematika neziskových organizací se zaměřením na nestátní neziskové organizace. Podrobně popisuje historii vzniku neziskových organizací u nás. Nejdůležitější částí je význam dobrovolnictví, jehož součástí jsou typy motivací dobrovolníků a s tím související pojmy. V druhé části, praktické, pak seznámení s neziskovou organizací Střed, z. ú., dobrovolné práce dobrovolníků, řízené rozhovory s dobrovolníky této organizace a zhodnocení, jak angažovanost dobrovolníků a celkového postavení neziskových organizací sledují občané našeho státu, především v podmínkách vybraného města Třebíče. Na závěr práce je zhodnoceno zkoumání dané problematiky a diskuze.

2 LITERÁRNÍ REŠERŠE

2.1 Neziskový sektor

Neziskový sektor se označuje též termínem „třetí sektor“, čímž se zdůrazňuje, že jde o sektor působící mezi státem a trhem. Dále se můžeme také setkat s názvem „dobrovolnický sektor“, který vyzdvihuje specifickou roli dobrovolné činnosti v tomto sektoru, „nevládní“ či „nestátní sektor“ anebo „nezávislý sektor“, které se snaží naznačit, že jde o organizace, které fungují nezávisle na vládě. V poslední době se stále více objevuje pojem „občanský sektor“, který zdůrazňuje propojenost občanské společnosti a neziskových organizací. Neziskový sektor se skládá z organizací, které jsou charakterizovány pěti společnými rysy, a sice:

- Jde o organizace, které jsou do určité míry institucionalizovány. V některých zemích je to dáno jejich formálním statutem. Neformální, dočasná shromáždění osob nejsou podle této definice považována za součást neziskového sektoru, nicméně mohou hrát důležitou roli v životě lidí. V opačném případě by se pojem neziskový sektor stal příliš amorfni, pomíjivý a nemohl by být zkoumán.
- Mají soukromou povahu, což znamená, že jsou institucionálně oddělené od státní správy. Neziskové organizace nejsou součástí státní správy, nejsou ani řízeny orgány, ve kterých převládají státní úředníci.
- Nerozdělují zisk, což znamená, že zisky nerozdělují mezi vlastníky nebo vedení organizace. V tomto smyslu jde o soukromé organizace, které primárně neslouží k dosahování zisku.
- Jsou schopné řídit svou vlastní činnost a jsou samosprávné. Neziskové organizace mají svá vlastní interní pravidla.
- Jsou dobrovolné a zahrnují určitý dobrovolný prvek dobrovolné činnosti, ať už formou účasti na konkrétních aktivitách nebo na vedení organizace (Škarabelová & kol., 2002).

Neziskové organizace, jak už plyne z názvu, nejsou zakládány za účelem dosažení zisku. Vyplňují prostor mezi občanem, obcí a státem. Občanům dávají možnost věnovat svou iniciativu svým konkrétním potřebám i potřebám spoluobčanů, čímž spoluvytvářejí skutečnou občanskou společnost. Výrazným znakem tohoto sektoru je podíl práce

dobrovolníků (Fiala & Valentová, 1996). Neziskový sektor si můžeme znázornit a vymezit si prostor mezi národním hospodářstvím a nestátním neziskovým sektorem jako jeho součástí.

2.2 Historický vývoj neziskového sektoru

Dobrovolnictví má své kořeny v daleké minulosti, jak už bylo zmíněno, nicméně až s příchodem husitství nastala radikální změna, kdy se dobročinným aktivitám začali věnovat měšťané a cechy. Později církve znovu zaujala v tomto směru čelní pozici, která byla postupně potlačována až s humanismem a renesancí, tyto povinnosti začaly být zastávány státem. Za vlády Josefa II, v době osvícenství, již byla sociální péče plně v rukou státu. Znovu začaly vznikat světské instituce jako nadace a charity, které byly pod dohledem zemské vlády. V době národního obrození došlo k významnému rozvoji spolkové činnosti. Vlastenectví s sebou přineslo rozvoj spolků a organizací, které podporovaly rozvoj národní kultury, vědy, vzdělávání a umění.

Založení Československé republiky v roce 1918 znamenalo další nárůst spolkové a nadační činnosti na základě národnostního principu (např. spolky české, německé, židovské, polské, pro chudé studenty, sirotky atd.) Vznikala i řada neziskových organizací, které měly svůj vzor v zahraničí, zejména pak v USA, jako YMCA, YWCA, Skaut, tramské osady. Dá se říci, že během trvání první Československé republiky prožíval neziskový sektor svůj „zlatý věk“ (Třetí patro, 2014).

2.2.1 Období druhé světové války

Slibný vývoj v oblasti neziskového sektoru byl záhy přerušen německou okupací v roce 1938 a II. světovou válkou. Okupačním režimem bylo zrušeno mnoho neziskových organizací. Ostatní, které uznal za vhodné podržet pro své vlastní účely, byly reorganizovány na přísně centralizované, hierarchické instituce sloužící státní moci. Po válce společně s obnovováním demokracie došla také ke krátkému období revitalizace občanského sdružování. Násilně přervané tradice se podařilo rychle obnovit a neziskové organizace znovu zaujaly významné postavení ve společnosti. Obnovilo se více než 10 000 spolků, na druhé straně však v tomto období došlo k likvidaci národnostní hete-

rogenity občanských aktivit. Navíc některé významné neziskové organizace (Sokol, Svaz brannosti, Jednotný svaz českých zemědělců aj.) se dostaly pod silný vliv politických stran (Pospíšilová & Frič, 2010).

2.2.2 Historický vývoj v letech 1948 – 1989

V roce 1948 byl znovu nastolen totalitní politický systém, který sdružování občanů omezil na centrálně řízené masové organizace. Majetek spolků a církevních organizací byl zabaven a organizace byly sloučeny do jednotných "dobrovolných organizací" Národní fronty. Zapojení občanů bylo pouze vynucené režimem. Služby poskytované od neziskových organizací v oblastech zdraví, školství a sociální péče byly nahrazeny státem. Tvrdé omezování občanského života se dařilo komunistické straně udržet do počátku 60. let, kdy nastalo období politického uvolňování. V období Pražského jara, roku 1968, se významně zvýšil zájem občanů o veřejné záležitosti. Byla obnovena aktivita několika významných neziskových organizací (Junák, Sokol). Vznikaly nové politické organizace (KAN, Klub 231), které reagovaly na změnu společenské situace. Toto období aktivní občanské iniciativy bylo násilně přerušeno, tentokrát vpádem vojsk Varšavské smlouvy a následným obdobím "normalizace". Situace se začala měnit až v 80. letech, společenské změny vyvrcholily revolucí v roce 1989 (Třetí patro, 2014).

2.2.3 Historický vývoj po roce 1989

Neziskový sektor navazuje na bohatou tradici. Spolky a nadace měly vždy významný podíl na kulturní, národní a politické emancipaci (výše zmíněné Národní obrození, vznik Československé republiky v roce 1918, Sametová revoluce). V roce 1989 nastala v této činnosti velká změna. Začalo vznikat mnoho neziskových organizací a celý sektor prošel od té doby řadou změn, které můžeme rozdělit do čtyř etap, a sice:

1990–1992 - vznikaly první právní úpravy neziskového sektoru a byl založen Nadační investiční fond. Liberální politika státu vytvořila podmínky k nastartování veřejně prospěšné činnosti, kterou v počátcích významně podpořili také zahraniční dárci s cílem rozvinout tento pilíř demokratické společnosti.

1993–1996 – stát začal formovat svůj vztah k neziskovému sektoru zpočátku rezervovaně a skepticky, především pro nerozhodnost nad novým zákonem o nadacích a nedostatkem vůle rozdělit Nadační investiční fond. Státní politika v této době zaostala za vlastním samovolným vývojem neziskového sektoru, přesto státní podpora neziskovému sektoru zůstala stabilní.

1997–1999- vztah státu k neziskovému sektoru se stal přesnějším a intenzivnějším. Nově vytvořený zákon o nadacích vedl ke konsolidaci nadační sféry. Zároveň proběhla i příprava nových zákonů a zpřesňování dotačních pravidel jednotlivých ministerstev. Došlo k rozdělení prvních finančních prostředků z Nadačního investičního fondu.

2000-2005 - tomto období došlo ke dvěma zásadním změnám. Za prvé byly v rámci reformy veřejné správy vytvořeny kraje, které začaly zásadním a významným způsobem ovlivňovat situaci nestátní neziskové organizace v regionu. Za druhé, členství v EU přineslo výzvu v podobě možnosti navazovat partnerství a využívat fondy EU v rámci aktivit neziskových organizací. Členství České republiky v EU výrazně posiluje význam a vliv mnoha nestátních neziskových subjektů (Skovajsa & kol., 2003).

2.2.4 Současnost neziskového sektoru

Přestože v současné době neziskový sektor v ČR prožívá období rozmachu, je hustota neziskových organizací na obyvatele stále menší než v zemích EU. V ČR připadá na 1000 obyvatel cca 8 neziskových organizací. Podle údajů z roku 2013 se v ČR nachází cca 119 000 neziskových organizací. Poslední údaje nasvědčují tomu, že tempo růstu počtu neziskových organizací se začíná zpomalovat a že přichází fáze jisté saturovanosti na trhu služeb, které tyto organizace zabezpečují. Můžeme tedy uvažovat o tom, že se český neziskový sektor nasytil a v ideálním případě budou nadále probíhat spíše procesy vnitřního vyzrání sektoru (profesionalizace, zlepšování finančního a technického zázemí, apod.) (Frič & Goulli, 2001).

Nedostatečné zastoupení neziskových organizací v oblasti poskytování služeb v ČR je dědictvím čtyřiceti let komunistického režimu. Toto dědictví nebylo dosud od roku 1989 překonáno. Stát si i za nového režimu v této oblasti udržuje téměř monopolní postavení a „pouští“ neziskové organizace jen do některých „mezer“, které sám nechce

nebo neumí vyplnit (Pospíšil, Neumayer, Škarabelová, Malý, Meyer, & Schneider, 2009).

Z hlediska právní formy dnes tvoří 94 % všech neziskových organizací občanská sdružení (dále jen spolky)¹ a jejich organizační složky. Jedním z důvodů je, že byl spolek první a navíc velmi liberální právní formou, umožňující dobrovolné sdružování občanů na neziskovém základě v ČR po roce 1989. Druhým důvodem je pravděpodobně až o třetinu nadsazený počet spolků a jejich organizačních jednotek v současných registrech, protože spolky a jejich jednotky nemají odhlašovací povinnost.

Tabulka 1: Statistika počtu neziskových organizací v letech 2006 - 2013

	Spolky	Nadace	Nadační fondy	Obecně prospěšné společnosti	Evidované právnické osoby
r. 2006	58347	380	992	1317	4464
r. 2007	61802	390	1048	1486	4446
r. 2008	65386	411	1095	1658	4339
r. 2009	68631	429	1168	1813	4347
r. 2010	72111	449	1205	1958	4352
r. 2011	75627	455	1269	2126	4366
r. 2012	79002	460	1331	2299	4365
r. 2013	84400	500	1323	2571	4176

Zdroj: (Neziskovky, 2013).

Roku 1990 vzniklo na území České republiky cca 3 879 spolků, v roce 2002 vzniklo zhruba 1 551 nadací a až od roku 2002 se můžeme setkat se vznikem všech neziskových organizací najednou. Z této tabulky je patrný zvyšující se počet neziskových organizací v letech 2006 - 2013. Především vysoký počet spolků má hlavní vliv na tento

¹ Od 1. 1. 2014 bylo občanské sdružení změněno na spolek podle zákona o změně právní normy občanského sdružení na obecně prospěšnou společnost, 89/2013 Sb., účinnost od 1. 4. 2013.

vývoj. Spolky jsou jednoznačně nejpoužívanější formou neziskových organizací v ČR. Primárním účelem spolků by měla být především vzájemně prospěšná a zájmová činnost - tedy sdružování se a naplňování společných hodnot a cílů. Praxe nám ukazuje, že díky jednoduchosti vzniku, následné správě a financování tohoto typu organizace, je tato forma oblíbená a využívána se i pro účely obecně a veřejně prospěšné, kde by se mělo využívat jiných forem organizací (o.p.s., nadační fond) (Ronovská, 2008).

Nicméně oproti zahraničním státům se některé z forem dobrovolnictví u nás věnuje poměrně málo obyvatel. Podle průzkumů Národního dobrovolnického centra Hestia a Univerzity Karlovy se některé z forem dobrovolnictví věnuje 30 % Čechů. Dalších 8 % je dobrovolníky tzv. "na vlastní triko", tedy pomáhají bez zaštitění nějakou neziskovou organizací. Asi nejrozšířenější a nejznámější jsou dobrovolní hasiči, Skaut a Junák, sportovní kluby, církve, dobrovolníci jsou také myslivci nebo sběratelé. A ačkoliv se přes 40 % obyvatel ČR domnívá, že pomoc nejvíce potřebují senioři a handicapovaní, většina českých dobrovolníků pomáhá v oblasti ochrany životního prostředí, humanitárních a lidskoprávních aktivit (52 %) nebo se angažuje v dobrovolné podpoře místní kultury či sportu (40 %). Angažovanost dobrovolníků v jiných zemích je oproti České republice opravdu poměrně vysoká, např. v Anglii je to 48 % obyvatel a v Rakousku dokonce 51 % obyvatel, kteří se angažují pomáhat v nějakém dobrovolnickém centru. Jedním z důvodů je nejspíše to, že Rakušané jsou různým způsobem motivováni (např. udělováním cen, informováním občanů či vydáváním dobrovolnických pasů), ale také myslí na ekonomickou stránku věci více než v ČR. Rakouské neziskové organizace působí jako zacílenější a soustředěnější. Jejich poslání a cíle jsou jasně definovány a hlavní funkci v praxi věnují veškerou pozornost (Ona.idnes, 2015).

2.3 Legislativní úprava činnosti neziskových organizací

Neziskové organizace jsou v právní teorii chápány jako subjekty, které nejsou zřizovány za účelem podnikání a které si vytvářený zisk nerozdělují mezi zakladatele, členy orgánů nebo zaměstnance, ale používají ho k dalšímu rozvoji organizace. Český právní řád se odvíjí od tzv. systému práva kontinentálního, avšak nedefinuje pojem nezisková organizace. Pro účely daňové je v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších úprav zaveden pojem „... poplatník, který není založen nebo zřízen za účelem podnikání ...“ (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Zákon obsahuje demonstrativní výčet subjektů, které za takovéto poplatníky považuje. Jedná se o „... *zájmová sdružení právnických osob, pokud mají právní subjektivitu, občanská sdružení včetně odborových organizací, politické strany a politická hnutí, registrované církve a náboženské společnosti, nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, obce, okresní úřady, rozpočtové a příspěvkové organizace ...*“ (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Podle zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, jehož součástí je Listina základních práv a svobod („dále jen LZPS“), má každý občan právo svobodně se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích. Občanům je v LZPS přiznáno právo zakládat politická hnutí a politické strany a sdružovat se v nich.

Základním právním předpisem obecně upravujícím postavení neziskových organizací jako právnických osob je zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Občanský zákoník definuje neziskové organizace pojmem právnické osoby, jejichž podstatným znakem je to, že vůči třetím osobám vystupuje jako samostatný subjekt práva. Občanský zákoník člení právnické osoby do čtyř kategorií podle určitých významových znaků a to na sdružení fyzických a právnických osob, účelová sdružení majetku, jednotky územní samosprávy a jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon (Frič & Goulli, 2001).

2.4 Typologie neziskových organizací

Členění podle právní normy

V rámci české legislativy není přímo vymezen pojem nezisková organizace, a proto se pro tyto účely používá zákona o dani z příjmu č. 586/1992 Sb., který definuje organizace, které nebyly založeny či zřízeny za účelem podnikání. Ve znění zákona jsou pod tímto pojmem zařazeny tyto organizace:

- *Občanská sdružení (spolky) včetně odborových organizací,*
- *zájmová sdružení právnických osob, pokud mají tato sdružení právní subjektivitu,*
- *politické strany a hnutí,*
- *registrované církve a náboženské společnosti,*

- *nadace, nadační fondy,*
- *obecně prospěšné společnosti,*
- *obce a kraje,*
- *veřejné vysoké školy,*
- *příspěvkové organizace,*
- *školské právnické osoby podle zvláštního předpisu,*
- *organizační složky státu a územních samosprávných celků,*
- *veřejné výzkumné instituce,*
- *státní fondy a subjekty, o nichž tak stanoví zvláštní zákon (Zákon č. 586/1992 Sb.).*

Členění podle kritéria globálního charakteru poslání

Organizace veřejně prospěšné, kde hlavním účelem je poskytování veřejně prospěšných služeb a služby obecným zájmům. Tyto organizace jsou otevřeny široké veřejnosti a všem, kteří tuto službu potřebují.

Organizace vzájemně prospěšné, jejichž hlavním cílem je sloužit zájmům občanů a které probíhají obvykle v rámci komunity vytvořené v obci. Tyto organizace vznikly především na bázi určité podobnosti zájmů, profese, koníčků, osudů svých členů, sociálního postavení atd. (Frič & Goulli, 2001).

Tabulka 2: Konkrétní případy veřejné a vzájemné prospěšnosti

Sledování zájmů	Veřejná prospěšnost	Vzájemná prospěšnost
Typ aktivit		
Poskytování služeb	Sociální a zdravotní péče, vzdělání, charita, humanitární pomoc	Sport, rekreace, zájmové spolky, komunitní rozvoj
Ovlivňování veřejného mínění	Ochrana životního prostředí, ochrana lidských práv, ochrana občanských práv	Odbory, zaměstnavatelské svazy, profesní svazy

Zdroj: (Frič. P, 2005), vlastní úprava

U některých organizací však není hranice veřejnou a vzájemnou prospěšností jednoznačná. Snad i proto není v ČR dosud ustálena definice veřejné a vzájemné prospěšnosti. Tato otázka je řadu let předmětem zájmu. Jak uvádí Hyánek, jedním z hlavních důvodů, proč neziskové organizace usilují o zákonné ukotvení pojmu veřejné prospěšnosti, je přístup k veřejným prostředkům. Lze si poměrně dobře představit situaci, kdy státem oficiálně uznané veřejně prospěšné organizace mohou mít nejen vyšší společenskou prestiž, ale především výhodnější dotační podmínky a daňové úlevy než organizace „pouze“ vzájemně prospěšné (Hyánek, 2004).

2.5 Dobrovolnictví v ČR

Terminologie dobrovolnictví není dosud ujasněna. Ujasněme si několik pojmů, které se běžně používají a s dobrovolnictvím velmi úzce souvisejí. Mezi jeden z prvotních termínů patřících do kategorie dobrovolnictví patří nesporně dobročinnost. Obdobným termínem je filantropie. Tuto vlastnost definuje slovník cizích slov jako dobrovolné pomáhání sociálně slabým, lidumilnost, lidumilství, dobročinnost (Fiala & Valentová, 1996).

2.5.1 Kdo je dobrovolník

Dobrovolníkem je člověk, který poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti, a to bez nároku na finanční odměnu. *„Role dobrovolníka je vymezena tak, aby se příjemce pomoci na ni mohl v dohodnutém rámci spolehnout. Dobrovolník může být vnímán jako spolehlivý pomocník, na kterého je možné mít podobné nároky jako na placené zaměstnance. Vzápětí ale musíme říci, že i profesionálně vedené dobrovolnictví si může zachovat neformálnost a spontaneitu, které jsou pro dobrovolnictví charakteristické a nepostradatelné“* (Tošner & Sozanská, 2002, str. 36).

Dobrovolníkem může být fyzická osoba starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky, a osoba starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu. Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy uzavřené s určitou organizací, v případě dlouhodobé dobro-

volnické služby nebo v případě krátkodobé dobrovolnické služby, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí být smlouva písemná.

Je-li fyzická osoba v pracovněprávním vztahu, služebním poměru, členském poměru nebo je-li žákem nebo studentem, vykonává jako dobrovolník dobrovolnickou službu mimo svůj pracovněprávní vztah, služební poměr, členský poměr, školní vzdělávání nebo studium (Zákon č. 198/2002 Sb.).

Další odstavec bude věnován funkcím dobrovolníků. Jde totiž o dost zajímavý pohled na věc, který i mimo jiné potvrzuje zastávaný názor, že dobrovolnictví není jen kompenzací neschopnosti státu, ale že je ho ve společnosti třeba i z jiných důvodů. Můžeme tak rozlišovat funkce:

1. Sociálně-integrační – podstatou je fakt, že dobrovolníci při své práci poznávají nové lidi a navazují s nimi kontakt.
2. Psychologická – zde dobrovolníci mají lepší pocit ze sebe samých a jiní, např. starší lidé, mají zase pocit, že se jim někdo věnuje.
3. Edukační – dobrovolník se při své činnosti učí novým věcem.
4. Iniciativní – dobrovolníci jako nezanedbatelný zdroj veřejného dění.
5. Inovační – souvisí s předchozí funkcí, jde o hledání lepších řešení, které z dobrovolné činnosti často automaticky vyplývají.
6. Ekonomická – jeden ze základních atributů dobrovolnictví vůbec, např. neziskové organizace zde mohou ušetřit peníze, či třeba pomoc při povodních, kdy lidé pracují zadarmo pro jiné a tím je dále ekonomicky nezatěžují (Hout, 2010).

2.5.2 Nárok na odměnu

Odměňování dobrovolníka je v občanském sektoru asi nejdiskutovanějším tématem. Dobrovolníky můžeme za jejich činnost odměnit mnoha způsoby. Samozřejmostí je prosté „děkuji“ - to patří ke každému mezilidskému kontaktu. Měli bychom si stanovit, kdy budeme dobrovolníky při dlouhodobé spolupráci oceňovat a uspořádat setkání dobrovolníků s vedením a předat alespoň symbolické ocenění jejich práce - vstupenky na kulturní, sportovní akci, výlet, zveřejnění jejich činnosti jmenovitě ve výroční zprávě. Dobrovolnictví „bez nároku na odměnu“ také není zcela samozřejmé. Náhrady vý-

dajů při dobrovolnické práci se běžně proplácejí, např. stravné, cestovné. Běžné jsou také symbolické dárky a odměny za projev uznání (Pospíšilová & Frič, 2010).

2.5.3 Motivace k dobrovolnictví

„Motivace je proces iniciovaný výchozím motivačním stavem, v jehož obsahu se odráží nějaký deficit ve fyzickém či sociálním bytí jedince a směřující k odstranění tohoto deficitu, které je prožíváno jako určitý druh uspokojení“ (Nakonečný, 1997). První objektivní výzkum ohledně motivací k dobrovolnictví byl proveden v letech 1999 až 2000. Na základě výzkumu byly stanoveny tři základní motivace k dobrovolnictví: koncepční, reciproční a nerozvinutá (Tošner & Sozanská, 2002).

Konvenční či normativní motivace - její nositel se stal dobrovolníkem proto, že jej k tomu vedly morální normy. Je dominantní u 41 % českých dobrovolníků, nese stopy vlivu očekávání a vzorů chování v kruhu rodiny a známých. Tato motivace se opírá o principy křesťanské morálky a představy o správném způsobu života příslušné vrstvy obyvatelstva. Konvenční či normativní motivací se vyznačují lidé nad 60 let a věřící. Tento typ motivace má blízko k občanské výpomoci v rodině, příbuzenstvu a nejbližší přirozené komunitě.

Reciproční motivace - recipročně motivovaní dobrovolníci chápou svoji práci jako spojení dobra pro jiné a vlastního prospěchu. Typický je pro ně zájem o získávání nových zkušeností, navazování nových vztahů a snaha uplatnit svoje schopnosti. Tento typ motivace se vyznačuje tím, že jeho aktér očekává, že mu jeho úsilí poskytované druhým bude nějakým způsobem oplaceno. Poměrně důležitým faktem je i to, že onou odměnou může být třeba „jen“ dobrý pocit dotyčného z toho, že někomu pomohl. Tato motivace má vliv na 37 % českých dobrovolníků. Je patrná hlavně u mladých lidí do 30 let s ateistickým světonázorem.

Nerozvinutá motivace - je to soubor prvků, jako je důvěra v organizaci, pro niž by měli pracovat lidé přesvědčení o smysluplnosti dobrovolné práce v konkrétním případě. Důležitý je pocit, že se mohou prostřednictvím dobrovolnictví podílet na šíření dobré myšlenky. Projevuje se u 23 % dobrovolníků ve věkové kategorii 40 - 60 let a u vysoškolských studentů (Tošner & Sozanská, 2002).

2.5.4 Management dobrovolnictví

Tento obor se vyvinul začátkem 21. století v souvislosti s Mezinárodním dnem dobrovolníků, který se konal v roce 2001. Proto, aby byla dobrovolná pomoc účinná, je potřeba, aby byla profesionálně a efektivně organizovaná. Management dobrovolnictví obsahuje především metody výběru, vyhledávání, výcviku, supervize a hodnocení dobrovolníků. V dobrovolnictví můžeme rozeznávat dva modely řízení dobrovolné práce. Jedním je vývojově starší evropský model – komunitní a druhým je mladší americký model – manažerský. V případě evropského modelu se dobrovolníci spontánně setkávají v přirozeném společenství na základě společných zájmů (Tošner, 2006).

Z některých komunit se stávají profesionální dobrovolnická centra, která jsou specializovaná na určitou sociální nebo věkovou skupinu či určitý druh dobrovolné činnosti. Na druhé straně americký model je charakterizován tím, že s dobrovolníky pracují profesionálně vedená dobrovolnická centra, která vyhledávají potenciální dobrovolníky a nabízejí jim dobrovolnictví v řadě oborů lidské činnosti i v organizacích. Takové centrum je postaveno na profesionálech, kteří mají dostatek sociálního citění a emoční inteligence a mohli tak úspěšně vykonávat svoji pomáhající profesi. U nás se objevují oba modely, jak evropský, tak americký. Evropský převažuje tam, kde jsou dobré mezilidské vztahy nebo kde jsou dostatečným pojátkem cíl a poslání organizace. Je to např. u charitativních a humanitárních organizací církví a náboženských společností. Americký model se uplatňuje ve větších městech, protože jeho záběr je širší a může tak účinněji propojovat potřeby dobrovolné pomoci s nabídkou od občanů (Tošner, 2006).

2.5.5 Druhy dobrovolnictví

Dobročinnost může být nařízena, vnucena, musí však vyvěrat z potřeb a motivací dobrovolníků pracovníků i vedení organizace a musí respektovat potřeby klientů či charakter služeb, které organizace poskytují (Tošner & Sozanská, 2002). Z hlediska časového vymezení rozlišujeme následující druhy dobrovolnictví:

- dobrovolné zapojení při jednorázových akcích – jedná se především o benefiční koncerty, kampaně, sbírky. Jde o akce, které se konají jednou za rok nebo jen párkrát ročně. Takové akce mohou být zároveň motivací a vhodnou formou

k získávání nových dobrovolníků. Dohoda u takových činností nemusí být formální, stačí pouze ústní,

- dlouhodobá dobrovolná pomoc – je prováděna v určitých časových intervalech, tedy pravidelně a opakovaně. V takovém případě je dobrým podkladem písemná smlouva, ve které si obě strany upraví podmínky či závazky dobrovolníka,
- dobrovolná služba – je chápána jako dobrovolný závazek dobrovolně a hlavně dlouhodobě se věnovat dobrovolné činnosti mimo svoji zemi, tedy v zahraničí. Hraje zde velkou roli příprava dobrovolníka, náklady spojené s cestováním a ubytováním (Tošner & Sozanská, 2002).

2.5.6 Související pojmy

Obsahem následujícího textu bude vymezení pojmů, které se k dobrovolnictví vztahují. Mohou nám pomoci lépe a hlouběji porozumět pojmu dobrovolnictví a zacházení s ním. V praxi se běžně setkáváme s následujícími pojmy: občanská výpomoc, dobročinnost, sousedská výpomoc, dobrovolnická činnost, dobrovolná činnost, dobrovolnická či dobrovolná organizace, mentoring.

Občanskou výpomocí rozumíme dobrovolnou činnost zaměřenou převážně jen na rodinu, příbuzné, kamarády a sousedy – také můžeme někdy slyšet o sousedské výpomoci. Zde je dobré rozlišit vzájemně prospěšné dobrovolnictví, které obvykle probíhá v dané komunitě (fara, sportovní klub) a veřejně prospěšné dobrovolnictví, na němž staví neziskové organizace. Hranice mezi oběma termíny jsou velice neostré. Oba typy se označují spontánností a neočekáváním finanční odměny (viz kapitola 1.3.2).

Dobročinnost považujeme za jednu z občanských ctností, které v naší kultuře má své kořeny v křesťanské a ještě hlouběji v židovské morálce. Dobročinnost můžeme rozdělit na dvě formy, a sice na dárcovství a dobrovolnictví. Dárcovství je poměrně srozumitelný pojem, týkající se peněžních a nepeněžních darů určených potřebným občanům prostřednictvím sbírek, nadací a nadačních fondů (Tošner & Sozanská, 2002). Pojem dobrovolnictví je složitější, vraťme se tedy k samotnému pojmu dobročinnost (filantropie). Pojem filantropie pochází z řeckých slov *filein* (milovat) a *anthrōpos* (člověk). Běžně se také používá pojem lidumil, cizím slovem filantrop. Za lidumila lze považovat jakéhokoli dárce či dobrovolníka, který přispívá ke zlepšení života někoho jiného (Malina, 2009).

Dalším termínem je dobrovolná činnost. V praxi můžeme také někdy slyšet druhý termín, a to dobrovolnická činnost. Na první pohled nám může připadat význam těchto spojení shodný, nicméně tomu tak není. Tošner a Sozanská tyto dva pojmy rozlišují. Dobrovolnou činností či službou rozumějí vlastní výkon dobrovolné pomoci. Dobrovolnickou činností pak aktivitu, které přímo souvisejí s organizací dobrovolnictví jako specifického druhu lidské činnosti (Tošner & Sozanská, 2002).

Jestliže byl srozuměn rozdíl mezi dobrovolnou a dobrovolnickou činností, je na místě věnovat pozornost dalším, úzce souvisejícím pojmům, a to dobrovolné a dobrovolnické organizaci. Dobrovolná organizace je instituce, jejíž činnost je postavena na dobrovolnících. Mezi takové organizace patří např. Skaut, Sokol či YMCA. Zatímco dobrovolnická organizace se věnuje převážně organizaci dobrovolné činnosti. Jako příklad dobrovolnické organizace lze uvést NDC HESTIA v Praze a další občanská sdružení, jež organizují dobrovolnou službu (Tošner & Sozanská, 2002).

V neposlední řadě je tu pojem mentoring, který je nutné si vysvětlit. Pojmem mentoring se rozumí „*blízký, individuální, mezigenerační vztah staršího a zkušenějšího mentora, který má zájem předat své zkušenosti a vědomosti mladšímu, méně zkušenému chráněnci*“ (Brumovská & Málková, 2010). Za mentora býval v minulosti považován vychovatel, karatel, poradce či mravokárce. Brumovská a Málková se snaží pojmu mentor vzít jeho původní pejorativní význam. Za mentora označují významné osoby z období našeho dětství a dospívání. Mohou to být rovněž naši vzdálenější příbuzní, např. sestřenice či bratranec. Za mentora je považován rovněž dobrovolník, který je veden profesionály. Chráněncem je pak rozuměno dítě, kterého mentor zaučuje a pomáhá mu orientovat se ve světě (Brumovská & Málková, 2010).

3 METODIKA PRÁCE

Pro zpracování teoretické části bylo východiskem studium odborné literatury, především prací P. Friče, R. Goulliho, M. Skovajsy, T. Pospíšilové ohledně otázek neziskového sektoru a J. Tošnera, O. Sozanské ohledně dobrovolnictví a metodiky práce dobrovolníků v organizacích. Teoretická část se soustředí na vymezení neziskového sektoru a objasnění pojmů, které jsou podstatné při zpracovávání bakalářské práce. Empirická část bakalářské práce je založena na studiu dokumentů orgánů místní samosprávy a organizací občanské společnosti, především spolku Střed. Jedná se zejména o výroční zprávy, organizační řády a další zakládající dokumenty organizace nebo informační prospekty.

Bakalářská práce má charakter případové studie, která je zaměřena na dobrovolnictví ve vybraném městě. V práci je využito kvalitativního i kvantitativního výzkumu. Při kvalitativním šetření dochází ke vzájemnému sblížení s konkrétní situací. Můžeme tak lépe pochopit a zmapovat danou situaci, názory, postoje. Informace byly získány formou semistandardizovaných rozhovorů s dobrovolníky v organizaci. Pojem semistandardizovaný rozhovor znamená, že záměr a cíl celého rozhovoru je pevně stanoven. Nicméně pořadí a formulaci otázek není potřeba přesně dodržet, je možné vyjít z konkrétní situace. Ve výzkumu bylo využito předem připravených otázek, které mohly být během rozhovoru i rozšířeny např. o doplňující otázky. Rozhovory byly prováděny s dobrovolníky ve spolku Střed, z. ú., který má sídlo v Třebíči. Informanty výzkumu se staly čtyři dobrovolnice této organizace. Vzhledem k menšímu počtu informantů nelze výsledky tohoto kvalitativního výzkumu zobecňovat na celou populaci.

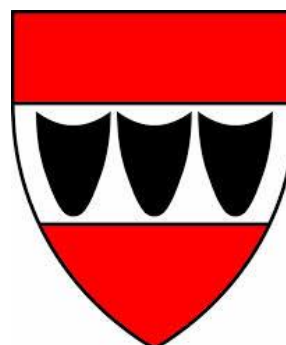
V empirické části bakalářské práce jsou prověřeny možnosti analýzy a zkoumání dobrovolné činnosti ve spolku Střed a vnímání dobrovolné činnosti a informovanosti o neziskových organizacích u náhodně vybrané skupiny lidí. Bylo osloveno několik dobrovolníků ve spolku Střed, tudíž je součástí i prezentace rozhovorů s jednotlivými dobrovolníky. Kvalitativní výzkumná část je založena na rozlišení tří typů motivací k dobrovolnictví – konvenční, reciproční a nerozvinuté motivace. Dílčím cílem výzkumu je zjistit, jak jsou tyto motivační typy zastoupeny mezi dobrovolnicemi zkoumané organizace Střed. Sběr dat při kvalitativním šetření probíhal v měsíci lednu - únoru 2015. Rozhovory byly zaznamenávány rovnou při rozhovoru do textové podoby. Některé pasáže, které se netýkaly tématu, byly vynechány.

Dále je v bakalářské práci zpracováno dotazníkové šetření. Jako výzkumný soubor bylo vybráno 50 osob s trvalým pobytem v Třebíči. Volba výzkumného vzorku byla provedena na základě náhodného výběru. Náhodný výběr je z hlediska teorie pravděpodobnosti nejlepším výběrem. Jeho osoby dobře reprezentují základní soubor. Proto ho označujeme jako reprezentativní soubor (Gavora, 1999). Dotazníkové šetření probíhalo ve městě Třebíč. Občané Třebíče odpovídali na otázky, které byly předem vytvořeny a jasně dány. Dotazník byl písemný a měl uzavřené a polouzavřené otázky. Formu a obsah dotazníku je možné vidět v přílohách. Dotazovaných bylo 50 a z jejich odpovědí byly zpracovány grafy o znalostech občanů na téma neziskové organizace. Dotazníky byly předány zaměstnancům některých státních, soukromých i příspěvkových organizací, popř. rodinným příslušníkům. Při zpracování a sběru dat byla zachována anonymita jednotlivých respondentů. Dotazníky byly absolutně anonymní a rozhovory jsou uváděny pod označením osob křestními jmény, které však neodpovídají skutečným jménům dotazovaných osob. Konečným výstupem praktické části bakalářské práce je dílčí závěr výzkumu, zároveň jsou součástí i zpracované grafy z dotazníkového šetření. Vzhledem k nevelkému počtu zkoumaného vzorku, nelze výsledky dotazníkového šetření zobecňovat na celou populaci.

4 CHARAKTERISTIKA MĚSTA

Třebíč se nachází v jihovýchodní části kraje Vysočina, na západě Moravy a je po Jihlavě druhým největším městem. Leží na řece Jihlavě. Třebíč má necelých 38 tisíc obyvatel. Počátky města se datují od roku 1101 a souvisí se založením benediktinského kláštera, na jehož místě se dnes nachází zámek. Roku 1335 obdrželo město městská práva od markraběte Karla, díky tomu získalo i právo opevnit se hradbami a příkopy. V dobách svého největšího rozmachu byla Třebíč po Olomouci a Brně nejvýznamnějším střediskem ve Slezsku a na Moravě, statky zdejšího kláštera dosahovaly téměř až k Opavě. Počet obyvatel začal vzrůstat až po druhé světové válce spolu s výstavbou rodinných domů a následně velkých panelových sídlišť, z velké části coby domovů pro zaměstnance nově budované elektrárny v Dukovanech, která se nachází necelých 30 km od Třebíče. Město je od roku 1995 členěno do 17 částí, z nichž se 10 nachází přímo na území města a zbylých 7 v blízkém okolí. V roce 2008 bylo zveřejněno usnesení rady města, že město Třebíč hodlá usilovat o dosažení titulu statutárního města (Historická sídla, 2015).

Obrázek 1: Umístění v ČR, znak města Třebíč

Znakem Třebíče je červený štít se třemi černými benediktinskými kápěmi, dělený ve středním pásu bílou barvou. Červená barva ve spojení s barvou bílou, by měla sloužit, jako vzpomínka na obdarování Karlovo. Tento znak města Třebíče je používám od r. 1822. V minulosti byla červená pole dekorována stříbrnými arabeskami a počet kápí je vysvětlován zastoupením opatství třebíčského, probošství komárovského a měřínského, uvádí městský historik Vilém Nikodém v textu pro Ottův slovník naučný (Visit Třebíč, 2015)

Významné památky, jako je Třebíčská židovská čtvrť a bazilika svatého Prokopa byly v roce 2003 zapsány do seznamu světového dědictví UNESCO. Karlovo náměstí v centru města je jedním z největších náměstí v České republice. Třebíčská židovská čtvrť se nachází na místě zvaném Židy či Zámostí a je jednou z největších židovských čtvrtí v Evropě. Jsou zde křivolaké uličky, původní domy, klenuté průchody a mnoho dalších typických prvků. Radnice, rabinát, nemocnice ani většina ostatních památek dnes neslouží svému původnímu účelu. Další významnou památkou je Bazilika svatého Prokopa. Dnes zde sídlí Muzeum Vysočiny Třebíč (Historická sídla, 2015).

Obrázek 2: Třebíčská židovská čtvrť

Obrázek 3: Bazilika Svatého Prokopa

Město Třebíč se může pochlubit nemalým počtem zajímavostí a kuriozit. První zajímavostí je, že trebičské věžní hodiny patří mezi největší v Evropě, průměr ciferníku je 5,5 m. Město se pyšní jedním z největších náměstí v České republice, Karlovo náměstí má rozlohu 22 km². Židovská čtvrť v Třebíči, zapsaná v roce 2003 do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, se mezi více než 700 zapsanými objekty pyšní dvěma primáty. Jedná se totiž o jediný doklad židovské kultury mimo území Izraele zapsaný v prestižním seznamu UNESCO. Kraj Vysočina má jako jediný z krajů v ČR na svém území 3 památky UNESCO - Telč, Třebíč a Žďár - památky jsou oproti jiným územím mimořádně blízko položené. Dále má okres Třebíč nejvyšší průměrný věk v rámci ČR, což souvisí s jedním z ekologicky nejčistších regionů v republice. V neposlední řadě je Třebíč jediným místem v Česku, kde se vyrábí oblíbený a tradiční nanuk Míša a neméně oblíbené nápoje ZON (Visit Třebíč, 2015).

Neziskový sektor ve městě Třebíč

Neziskový sektor kraje Vysočina je základním kamenem občanské společnosti. Funguje jako zdravý organismus flexibilně reagující na potřeby obyvatel kraje a je respektovaným a sebevědomým partnerem pro veřejnou i podnikatelskou sféru. Neziskový sektor v kraji Vysočina je velice vyhledávaný pro svoji efektivitu, profesionalitu a kvalitu služeb. Konkrétně ve městě Třebíč funguje celá řada neziskových organizací, které vykonávají svoji činnost v různých oblastech - sportu, volném čase, sociální oblasti, kultuře a řadě dalších oborů. S porovnáním s jinými městy na Vysočině i jinde, Třebíč je v oblasti neziskového sektoru na velmi vysoké úrovni, co se počtu organizací a kvality týče. V řadě věcí jdou trebičské neziskovky dokonce příkladem ostatním městům (Baueršimová & kol., 2010).

Dobrovolníci hrají důležitou roli při poskytování služeb v neziskových organizacích v Třebíči. Svými schopnostmi a dovednostmi obohacují práci s lidmi, kteří potřebují pomoc a jsou v těžké životní situaci kvůli svému zdravotnímu postižení. Pomoc dobrovolníků je pro Třebíč nepostradatelná při sbírkách (např. Tříkrálová sbírka) nebo dalších charitativních akcích. Velký prostor pro dobrovolnickou činnost skýtají také krizové situace (např. povodně) (mdenik, 2012).

Mezi nejznámější a nejdůležitější neziskové organizace v Třebíči, můžeme zařadit:

AA-anonymní alkoholici, což je svépomocné hnutí mužů a žen pomáhajících k odvykání si na alkoholu.

For Jane, která zajišťuje finanční a materiální podporu zdravotně postiženým lidem.

Vrátka, organizace, která pomáhá zdravotně postiženým lidem k zapojení do společnosti, zajišťuje zprostředkování práce, zaměstnává a vzdělává zdravotně tělesně postižené.

Halahoj (Studentský klub Katolického gymnázia) je zájmovým klubem pro děti, mládež a dospělé, který se snaží nabízet co nejrozmanitější využití volného času dětem i mládeži.

Agility Třebíč, která zprostředkovává výcvik psů, základní ovladatelnost, výstavy psů, agility a pořádání závodů agility.

Impuls je organizace, která zajišťuje pomoc při zvyšování zaměstnanosti občanů v celém spektru aktivního věku a pomoc při vstupu do procesu celoživotního vzdělávání.

Organizace **Aikido** nabízí volnočasové aktivity formou sportovního vyžití, propagaci a výuku sebeobránného systému AIKIDO.

Střed (Sdružení třebíčských dobrovolníků) je nejznámější organizací v Třebíči a pomáhá lidem v rozvoji, v předcházení a řešení problémů (Neziskovka, 2015). V praktické části se budeme touto organizací zabývat podrobněji (viz kapitola 5).

5 SPOLEK STŘED, z. ú.

Středisko výchovné péče STŘED, z. ú.² se sídlem v Třebíči v kraji Vysočina je nestátní neziskovou organizací, která od roku 2000 vyvíjí svoji činnost. STŘED byl založen z podnětu pracovníků referátu sociálních věcí Okresního úřadu v Třebíči a Okresní pedagogicko-psychologické poradny v Třebíči. Byl založen jako "střecha" zajímavé a potřebné službě z oblasti sociální prevence pro dětské klienty.

Základním prvkem rozvoje dobrovolnické činnosti se stala realizace Programu Pět P, který je vedený Národním dobrovolnickým centrem HESTIA a Asociací programu Pět P. V roce 2003 vzniklo dobrovolnické centrum, které koordinovalo činnost dobrovolníků ochotných pomáhat lidem v organizacích provozujících sociální služby, preventivní programy pro sociálně a zdravotně handicapované občany v regionu. V nových prostorách, které byly pořízeny díky dotacím Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, příspěvku Města Třebíče a kraje Vysočina, byly zrealizovány nové programy „Sociální asistenci a poradenství v ohrožených rodinách“, „Internetové sociálně právní psychologické poradenství“ a „Program pro mládež“.

Náklady na provoz registrovaných sociálních služeb pokrývají z 51 % příspěvky ze státního rozpočtu, z 27 % příspěvky z fondů EU a ostatních zdrojů evropského společenství, z 9 % zvláštní vedlejší hospodářské činnosti, dary, nadační příspěvky a 8 % pokrývají příspěvky z rozpočtu Kraje Vysočina. Malé projekty jsou hrazeny z nadačních fondů a drobných dárců (Bártová, Organizační řád občanského sdružení Střed, 2009).

Ve STŘEDu pracuje 15 zaměstnanců na základě pracovní smlouvy a 36 dobrovolníků, kteří dochází pomáhat každý den. Právě s těmito dobrovolníky bylo prováděno kvalitativní šetření formou řízených rozhovorů, týkající se jejich angažovanosti v této neziskové organizaci.

Sloganem této organizace se stalo spojení: Nebojíme se pomáhat!

² Název organizace musí obsahovat slova „zapsaný ústav“, postačí však zkratka „z. ú“.

5.1 Pravidla a účel organizace

Nezisková organizace STŘED, z. ú. má jasnou vnitřní strukturu a kompetenci pracovníků. Pracovníci sdílí a využívají know-how organizace a respektují své klienty. STŘED, z. ú. podporuje rozvoj, růst a vzdělávání pracovníků a pracovníci v této organizaci respektují tým a jeho rozhodnutí. Dodržují zásady etiky i slušného chování na pracovišti i mimo něj. STŘED podporuje neformální setkávání pracovníků. Zaměstnanci a pracovníci mají zájem na tom, aby organizace STŘED, z. ú. byl veřejností vnímána jako spolehlivý, solidní a důvěryhodný partner a aby uživatelé byli s úrovní a rozsahem jimi poskytovaných služeb spokojeni. Spolek Střed jedná v zájmu:

S – spolupráce, **T** – tolerance, **Ř** – řešení, **E** – empatie, **D** - důvěry.

Účelem organizace je především pomoc rodinám a jejich členům v náročných životních situacích, které žijí na Vysočině a blízkém okolí. Rodinám a jejím členům je pomoc poskytována přímo v organizaci nebo na detašovaných pracovištích ústavu a v jejich přirozeném prostředí. Výše uvedené činnosti jsou v souladu s veřejně prospěšnou činností ústavu (Bártová, Organizační řád občanského sdružení Střed, 2009).

Posláním organizace je poskytování zdravotnických a sociálních služeb, programů a aktivit v zájmu uživatelů služeb. To samozřejmě v náležitě kvalitě a takovými způsoby, aby bylo důsledně zajištěno dodržování základních lidských práv a základních svobod občanů. Při poskytování služeb chce spolek Střed zachovávat lidskou důstojnost, vycházet z individuálně určených potřeb uživatelů, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, působit na ně aktivně, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání ve službě nebo prohlubování nepříznivé sociální situace a posilují jejich sociální začleňování (Bártová, Organizační řád občanského sdružení Střed, 2009).

5.2 Činnost spolku podle stanov organizace

Předmět činnosti organizace

Hlavní činností spolku je sdružování, vyhledávání, vzdělávání a výcvik dobrovolníků ochotných pomáhat dětem a handicapovaným osobám v těžkých životních situacích, poskytování sociální asistence, sociálního poradenství, krizové intervence, sociálně aktivizačních služeb malým dětem, mládeži a lidem, kteří se dostanou do tíživé životní situace. Dále pozitivní působení a ovlivňování sociálního vývoje mladého člověka, který vyrůstá v nepříznivých životních podmínkách či v neúplné rodině, nebo je jeho život komplikován nějakým handicapem, ať už fyzickým, psychickým nebo etnickým, apod., vzdělávání, zvyšování prestiže dobrovolnické a sociální práce, snaha o informovanost veřejnosti prostřednictvím přednášek, besed, konferencí a dalších mediálních nástrojů o jejím smyslu a působení.

Vedlejší činností sdružení je maloobchod se smíšeným zbožím a specializovaný maloobchod, kopírovací práce, pořádání odborného školení, kurzů, a jiných vzdělávacích akcí včetně lektorské činnosti a vzdělávání. Zisk z vedlejší činnosti musí být použit výhradně k uskutečňování hlavních činností tohoto spolku (Bártová, Výroční zpráva občanského sdružení Střed, 2012).

Předmět činnosti organizace podle dílčích programů

- Program Pět P – tento program je registrován jako sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi
- Ambulance klinické psychologie
- Dobrovolnické centrum
- Výchovně-rekreační tábory a pobytové akce
- Program pro seniory a osoby se zdravotním postižením
- Ostatní dobrovolnické programy
- Sociální asistence a poradenství – tento program je registrován jako sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi
- Šance ve STŘEDu – tento program je registrován jako sociální rehabilitace

- Programy primární prevence,
- Linka důvěry STŘED – registrována jako telefonická krizová pomoc
- Středisko výchovné péče STŘED
- Náhradní rodinná péče
- NZDM eMBečko - tento program je registrován jako nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (Bártová, Výroční zpráva občanského sdružení Střed, 2012).

Předmět činnosti podle legislativních norem a udělených akreditací

Dle zákona č. 162/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních je zajišťován provoz Ambulance klinické psychologie, která poskytuje sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, pořizuje nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, provádí sociální rehabilitace a telefonickou krizovou pomoc.

Dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a Rozhodnutí o vydání pověření k výkonu sociálně - právní ochrany dětí v rozsahu pomoci rodičům při řešení výchovných problémů souvisejících s péčí o děti, pořádání kurzů a přednášek v rámci poradenské činnosti zaměřených na řešení výchovných, sociálních a ostatních problémů souvisejících s péčí o děti a jejich výchovou, dále zřizování a provoz odborného poradenství pro péči o děti, zřizování a provoz zařízení sociálně výchovné činnosti, zřizování a provozování výchovně - rekreačních táborů.

Dle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů a Rozhodnutí o udělení akreditace v oblasti dobrovolnické služby v rozsahu Realizace Programu PĚT P. Cílem programu je doprovázet rodiče a děti na cestě k řešení jejich problémů. Služba usiluje o zvýšení jejich dovedností a o změně jejich tíživých situací vlastními silami k možnosti žít samostatný a zodpovědný život.

Dle zákona č. 108/2006 Sb. o Rozhodnutí o udělení akreditace vzdělávací instituce v rozsahu dílčích modulů, a sice komunikace, řešení konfliktů, krizová intervence, prevence vyhoření, sebepoznání, etika, supervize a etické kodexy (Bártová, Výroční zpráva občanského sdružení Střed, 2012).

5.3 Principy poskytování služeb

Pracovník podrobuje veškerou svou činnost obecným a etickým principům sociálních služeb. Jedná se především o právo na soukromí uživatele služby, důstojnost, sebeurčení a bezpečí. Tyto principy jsou zřejmé jak z profesního přístupu pracovníků, tak z dokumentů a informačních materiálů. Dále pracovník uznává právo na soukromí uživatele služby a vytváří takové podmínky, aby byla zajištěna důstojnost uživatele služby - dbá na ochranu života, na osobní svobodu, na právo na život, na právo na respekt k osobní cti, dobrou pověst a jméno a na vhodné oslovování uživatele služby. Pracovník vytváří takové podmínky, aby bylo uskutečněno právo na sebeurčení uživatele služby, a to zvláště na svobodu svědomí, myšlení a náboženského vyznání, dále na osobní rozvoj uživatele a na společensky přijatelný způsob jeho života a přijímá uživatele služby jako autonomní a odpovědnou bytost. Pracovník zajišťuje právo na bezpečí uživatele služby. Službu poskytuje na odborné úrovni. V případě problematického chování uživatele služby zasahuje kvalifikovaně, snaží se těmto příčinám porozumět, využívá neomezující postupy a usiluje o ochranu před zneužíváním uživatele služby a nekvalifikovanými zásahy. V neposlední řadě nahrazuje přirozené prostředí uživatele služby pouze v nezbytně nutných případech, tj. pokud se jedná o ohrožení života (Bártová, Organizační řád občanského sdružení Střed, 2009).

5.4 Základní normy upravující financování spolku

Všechny činnosti zajišťující ekonomiku organizace odpovídají příslušným zákonům a normám. Pro hospodaření organizace jde především o následující normy:

- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v platném znění.
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, v platném znění.
- Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, darovací a o dani z převodu nemovitosti, v platném znění.
- Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, v platném znění.
- Vyhláška č. 504/2002 Sb., prováděcí vyhláška ve znění novel.
- Zákon č. 306/1999 Sb. o financování škol a školských zařízení ze státního rozpočtu.

Za ekonomiku organizace zodpovídá ředitelka spolku Mgr. Martina Bártová a účetnictví vede jeden ze zaměstnanců spolku Střed. Ředitelka spolku nese plnou odpovědnost za manipulaci s penězi, a to jak v hotovosti, tak i na účtech neziskové organizace Střed. Ředitelka má hmotnou odpovědnost za všechny programy spolku. Vedoucí dílčích programů mají hmotnou odpovědnost za nakládání s majetkem užívaným v souvislosti s realizací dílčích programů (Bártová, Organizační řád občanského sdružení Střed, 2009).

Rozpočet je nedílnou a velmi důležitou součástí plánu činnosti spolku. První verze rozpočtu se sestavuje ve druhém pololetí roku, jež předchází roku, na který je rozpočet připravován. Rozpočet sestavuje ředitelka spolku společně s vedoucími dílčích programů. Obsahuje plánované příjmy a výdaje, je definován v závazných položkách a odpovídá obsahu a rozsahu poskytovaných služeb. Podle tohoto rozpočtu se následně podávají žádosti o finanční prostředky. U rozpočtu se klade důraz na jeho aktuálnost, proto se v průběhu rozpočtového roku reviduje. Na konci roku je vždy zpracována výsledná finanční zpráva, která se uvádí ve výroční zprávě spolku (Bártová, Organizační řád občanského sdružení Střed, 2009).

5.5 Přijímání darů

Dary od drobných sponzorů a dárců jsou součástí finančních zdrojů spolku. Dárce má právo na vypsání darovací smlouvy na finanční i věcný dar. Druhy darovací smlouvy - darovací smlouva na věcný dar od fyzické osoby, darovací smlouva na věcný dar od právnické osoby, darovací smlouva na finanční dar od fyzické osoby a darovací smlouva na finanční dar od právnické osoby.

Darovací smlouva musí obsahovat informace o dárci (u fyzických osob jméno a příjmení, adresa, číslo občanského průkazu; u právnických osob jméno firmy, adresa, identifikační číslo, bankovní spojení), v případě finančního daru částku a účel použití, popř. konkrétní středisko, pro které je dar určen a v případě věcného daru je třeba vyčíslit peněžní hodnotu daru a účel použití, popř. konkrétní středisko, pro které je dar určen. Darovací smlouvu podepisuje dárce i obdarovaný, kterého zastupuje ředitelka spolku. Darovací smlouvy jsou uloženy v sídle organizace a pověřený pracovník spolku je odpovědný za jejich archivaci. V případě, že uživatel služby daruje pracovníkovi nebo

dobrovolníkovi drobný dar (např. vlastní výrobek, čokoláda, apod.), dar přijme a upozorní uživatele, že dar nebude žádným způsobem ovlivňovat další průběh služby.

5.6 Odměňování zaměstnanců

Pracovně právní vztahy za organizaci uzavírá jako statutární zástupce ředitelka spolku, příp. se souhlasem a vědomím ředitelky Mgr. Martiny Bártové pověřený pracovník organizace. Vedení a nakládání s personální dokumentací a s osobními údaji pracovníků je vázáno zákonnými předpisy a vnitřními předpisy organizace. Příjem placených zaměstnanců organizace schvaluje rada spolku. Pravomoc, působnost, práva a povinnosti pracovníků upravují smlouvy o pracovním poměru, dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti.

Odměňování zaměstnanců je realizováno dle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, dle nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě a dalších právních předpisů upravujících odměňování zaměstnanců ve veřejných službách. Je složeno z pevné a pohyblivé složky platu. Pevná složka platu obsahuje základní plat – podle pracovní pozice zařazení do platových tříd, platového stupně (podle pracovní pozice, dosaženého vzdělání a praxe), příplatek za vedení a zvláštní příplatek. Pohyblivá složka platu obsahuje osobní příplatek, odměny.

Další podporou pro zaměstnance je podílení se na řešení podstatných a důležitých záležitostí organizace. Mohou se stát členy spolku a účastnit se tak jednání valné hromady a využívat výhod, které z členství ve spolku vyplývají. Jsou spoluvůrci nastavení poslání, vize a cílů organizace. Na základě průběžné analýzy činnosti organizace stanovují priority pro další období. Dále se zaměstnanci průběžně informují o činnosti organizace na poradách. Účastní se na pravidelných týmových supervizích, které nabízí bezpečné prostředí pro vyjasnění rolí, vazeb a pozic v týmu k motivaci zaměstnanců a dosažení ocenění. Zaměstnanci se účastní kazuistických seminářů a případových supervizí, které umožňují vytvořit si náhled na možnosti a vlastní řešení případové práce s uživateli služby a jejich další profesní rozvoj. V neposlední řadě využívají techniku a informační technologie ke zpracování dat (Bártová, Výroční zpráva občanského sdružení Střed, 2012).

6 Kvalitativní část výzkumu

Výzkumný vzorek

V téhle části bakalářské práce jsou zpracovány rozhovory s dobrovolníky v organizaci. Volba výzkumného vzorku byla provedena na základě záměrného výběru. „Záměrný výběr se uskutečňuje na základě určení relevantních znaků, tj. znaků základního souboru, které jsou důležité pro dané zkoumání“ (Gavora, 1999, str. 64). Znaky pro výběr byly následující:

- Žena
- Dobrovolnice
- Ve spolku Střed, z. ú.

V rámci tohoto výzkumu byly prováděny celkem čtyři rozhovory. Struktura rozhovorů byla pokaždé stejná. Úvod patřil vyvolání příjemné atmosféry a seznámení dobrovolnic se smyslem rozhovoru, který bude následovat. Délka rozhovoru trvala v rozmezí 30-45 minut. Jména uvedená zde v rozhovorech samozřejmě nejsou shodná s pravými jmény dobrovolníků. Byla zvolena jména podle začátečních písmen abecedy, tj. Adriana (RA), Barbora (RB), Cecílie (RC), Daniela (RD). Otázky, které jsou zde uváděny, byly zvoleny záměrně stejné u každé z dobrovolnic, aby porovnávání odpovědí bylo jednodušší. Následuje seznam okruhů otázek, na které dobrovolnice odpovídaly a které popř. byly rozšířeny o doplňující otázky:

Otázka č. 1: Proč jste se stala dobrovolníkem? Co Vás k tomu vedlo?

Otázka č. 2: Co Vám dobrovolnická činnost přináší?

Otázka č. 3: Jaké oblasti se ve STŘEDU nejvíce věnujete?

Otázka č. 4: Co je pro Vás největší odměnou za vykonanou práci?

Otázka č. 5: Co Vás motivuje k vykonávání této činnosti?

Postup v kvalitativním šetření

„Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je dlouhodobost, intenzivnost a podrobný zápis. Pozorovatel zaznamenává skoro všechno, co se v daném prostředí odehraje. Může přitom zhotovovat audiofonní nebo obrázkové záznamy, které potom analyzuje“

(Gavora, 1999, str. 208). Postupem byla konstantní komparace, při níž se nejprve shromažďují a vyhodnocují data a hledají se společné a odlišné kategorie. Hypotéza tedy vzniká až na základě získaných údajů. Před samotnou analýzou bylo zapotřebí kódování jednotlivých rozhovorů, a to na základě odpovědí od jednotlivých informantek.

Hlavním cílem výzkumného šetření je objasnit úlohu dobrovolnictví v podmínkách městské komunity, a jaká je motivace dobrovolníků k vykonávání této činnosti. Hlavní výzkumnou otázku jsem formulovala následovně:

Jaké jsou hlavní důvody a motivace k činnosti dobrovolníků ve spolku Střed?

Abychom mohli naplnit hlavní cíl, bylo nutné se opřít o dílčí cíle výzkumného šetření:

- * zmapovat prostředí dobrovolníků
- * analyzovat současnou situaci klientů a dobrovolníků
- * hledat motivaci k dobrovolnictví.

6.1 Přiblížení jednotlivých dobrovolnic

Dobrovolnice 1 – Adriana je ve věku 29 let, vypomáhá v organizaci 4x týdně již třetím rokem. Vystudovala gymnázium v Třebíči, které má ukončeno maturitní zkouškou v r. 2004. Adriana sdělila, že její organizační schopnosti, kreativita, znalost německého a anglického jazyka, zkušenosti s výukou (schopnost doučování), výtvarné a hudební schopnosti, sportovní dovednosti, může při dobrovolnické činnosti velice dobře uplatňovat. *„Pracuji jako učitelka, takže zkušenost s výukou určitě mám a ostatní schopnosti a dovednosti, které jsem uvedla, velice dobře uplatňuji. Ve STŘEDu pracuji s dětmi, takže i výtvarné a hudební schopnosti jsou potřebné.“*

Dobrovolnice 2 – Barbora je ve věku 23 let a ve spolku Střed vypomáhá prvním rokem. *„Věnuji se této činnosti vždy jeden den v týdnu zhruba 2 hodiny denně. Ale pokud chodíme např. na procházku v létě, strávím tam i více času,“* sdělila. Barbora vystudovala střední odbornou školu, zaměřenou na sociální činnost, kterou v r. 2010 ukončila maturitní zkouškou. Je to velmi extravagantní dívka, u které mě zarazelo, že se věnuje takové činnosti. Barbora si nemyslí, že by měla nějaké speciální schopnosti a

dovednosti, které by při dobrovolnictví uplatnila. „Člověk zde musí být milý, vstřícný, empatický, komunikativní a hlavně musí umět naslouchat. To je asi nejdůležitější při takové práci s lidmi,“ sdělila.

Dobrovolnice 3 - Cecílie je starší dáma, které je 60 let, a ve spolku Střed vypomáhá již pátým rokem. Cecílie je velice příjemná, milá, usměvavá paní, která při domluvě ohledně rozhovoru ale i samotném rozhovoru, byla velice ochotná a vstřícná. Má dosažené základní vzdělání. „Ve STŘEDu vypomáhám každý čtvrtek a pátek, vždy 2 hodiny denně,“ řekla mi paní Cecílie. Dále mi sdělila, že v r. 2013 dostala řád Sv. Antonína od řádových sestřiček v klášteře, kde vypomáhá. Z paní Cecílie jsem měla po celou dobu rozhovoru velice dobrý pocit, opravdu bylo vidět, že i jí dobrovolnictví pomáhá a dává jí radost a sílu do života.

Dobrovolnice 4 - Daniela vystudovala vysokou školu pedagogickou, obor speciální pedagogika pro učitele a je jí 27 let. Titul Mgr. získala v roce 2014. Daniela při studiu na gymnáziu 1x týdně pomáhala v Charitě Třebíč a pomáhala provozovat dětské dny na Laguně (plavecký areál) spojené se STŘEDem. „Také mám výcvik pro práci v programu Pět P, který je realizován spolkem Střed,“ sdělila Daniela. V současnosti Daniela pomáhá jednou týdně v organizaci Svět v Třebíči, kterou zprostředkovává Střed.

6.2 Otevřené kódování

Analýzu dat zjištěných ve kvalitativním šetření jsem provedla pomocí techniky otevřeného kódování. „Otevřené kódování je technika, která byla vyvinuta v rámci analytického aparátu zakotvené teorie, avšak díky své jednoduchosti a zároveň účinnosti je používána a použitelná ve velmi široké škále kvalitativních projektů“ (Švaříček & Šed'ová, 2007, str. 211). Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozloženy, konceptualizovány a posléze složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje (Švaříček & Šed'ová, 2007).

Na základě analýzy rozhovorů vedených s dobrovolnicemi ve spolku Střed jsem si vytvořila tyto tři základní kategorie:

- **Je lepší pomáhat než soucítit, aneb důvody proč jsem se stal dobrovolníkem**
- **Musíme si pomáhat, aneb kdo pomoc nejvíce potřebuje**
- **Je štěstí opravdu jen muška zlatá, aneb co je odměnou za vykonanou práci.**

1. Kategorie

Je lepší pomáhat než soucítit, aneb důvody proč jsem se stal dobrovolníkem	
Vlastnosti	Dimenzionální rozsah
Pomáhání	častá
Prospěšnost	výrazná
Nové zkušenosti	mnoho
Využití volného času	pozitivní
Uspokojení	důležitá
Ztráta blízkých	citelná
Povinnost	velká

Existuje mnoho důvodů, proč se stát dobrovolníkem. Rovněž je více faktorů, které dobrovolníka k jeho práci motivují. Mezi informantkami se velmi **často** jako důvod objevuje **pomáhání** druhým lidem. Pomáhat ostatním lidem není pouze důvodem, proč začít tuto činnost vykonávat. Dotazovaní uvedli, že pomoc i hlavním přínosem v jejich práci.

„...Dobrovolnicí tady ve středu jsem se stala z jednoho prostého důvodu, a sice pomoci druhým lidem,..." (Dobrovolnice 1)

„...Dalším důvodem je moje silná touha pomáhat lidem...“ (Dobrovolnice 4)

„...pomáhám s přípravou jídla, čtu knihy a tisk, chodím na procházky, pomáhám při přípravách na různé akce...“ (Dobrovolnice 2)

„...Dobrovolnictví je především o kontaktu s lidmi, s lidmi, kteří naši pomoc potřebují...“ (Dobrovolnice 4)

Dalším důvodem práce dobrovolníka je pocit **prospěšnosti**. Potřeba být užitečná je u jednotlivých informantek **výrazná**.

„...je pocit cítit se určitým způsobem užitečná“. (Dobrovolnice 1)

„... a cítím se užitečná“. (Dobrovolnice 4)

„Tahle smysluplná činnost mi přináší naplnění a pocit, že někomu přináším do toho dne radost“. (Dobrovolnice 2)

Jednou z motivací a zároveň i přínosu práce dobrovolníka je získávání **nových zkušeností**, kterých je v souvislosti s výkonem činnosti opravdu **mnoho**. Často se velmi liší teorie přednášená na školách a praxe, kterou člověk získá prací s klienty.

„V neposlední řadě se jedná o získání nových zkušeností...“ (Dobrovolnice 1)

„Dobrovolnicí jsem se stala především z důvodu získání praxe a zkušenosti v tomto oboru“. (Dobrovolnice 4)

„Dále to, že mi přináší nové poznatky a zkušenosti...“ (Dobrovolnice 4)

Ne každý by svůj volný čas věnoval právě třeba pomoci druhým lidem. **Pozitivně využitý volný čas** je věnovaný dobrovolnictví. Ve společnosti je mnoho lidí, kteří svůj volný čas tráví činností a chováním, které s tím sociálním nemá mnoho společného. Opakem je právě dobrovolník, který se snaží disociální či asociální chování napravit.

„...smysluplné vyplnění volného času. (Dobrovolnice 1)

„Jinak jsem se stala dobrovolnicí, protože jsem měla hodně volného času, který jsem chtěla nějak smysluplně využít“. (Dobrovolnice 2)

Uspokojení, slovo, které bylo slyšet velmi často v rozhovorech s jednotlivými informantkami. Radost je důvodem a motivací téměř všech, co se na dráhu dobrovolníků vydají a je velmi **důležitá**.

„Práce s lidmi v klášteře mi přináší především radost z vykonané práce“. (Dobrovolnice 3)

„Největší motivací je pro mě následná radost....“ (Dobrovolnice 1)

„Pro mě je motivující vidět radost na tvářích všech kolem sebe“. (Dobrovolnice 3)

„.....moje radost z vykonané práce“. (Dobrovolnice 4)

Koloběh života přináší **ztrátu někoho blízkého** v rodině. V souvislosti s intenzitou vztahu je pak ztráta více či méně pro člověka **citelná**. Někdo se uzavře do sebe a snaží se se situací vyrovnat v soukromí za zavřenými dveřmi. Jiný se snaží najít odlišné východisko. Cecílii taková událost zasáhla, proto hledala náhradu za svoje rodiče v dobrovolnictví.

„Rodiče mi zemřeli před deseti lety poměrně brzy po sobě a já jsem asi hledala náhradu, abych si měla s kým popovídat“. (Dobrovolnice 3)

V dnešní době není nic zvláštního, že člověk ztratí své zaměstnání. Dlouhá léta pak navštěvuje úřad práce, ale odchází se stejným výsledkem. Až jednou úřednice úřadu nabídnou práci dobrovolníka. Je téměř **velkou povinností**, práci přijmout.

2. Kategorie

Musíme si pomáhat, aneb kdo pomoc nejvíce potřebuje	
Vlastnosti	Dimenzionální rozsah
Senioři	častá
Děti	nutná
Mentálně postižení	důležitá

Okruhy klientů, kterým jsou poskytovány služby, jsou velké. Dotazované informantky uvedly, že **často** se věnují **seniorům**. Senioři jsou jednou ze skupin obyvatelstva, která potřebuje pomoc v běžných denních činnostech, potřebují společnost, která se jim ze strany rodiny často nedostává. Patří ale také do skupiny, která se velmi často stává terčem trestné činnosti a je třeba je chránit.

„Já se ve středu věnuji především seniorům v klášteře Sv. Antonína, což je domov pro seniory“. (Dobrovolnice 2)

„.....specializuji se na seniory v klášteře. Pomáhám tam sestřičkám s krmením, připravuji svačinky, s jedním slepým dědečkem chodím i nakupovat“. (Dobrovolnice 3)

V naší společnosti je **nutné** věnovat se další velké ohrožené skupině, a to jsou **děti**. Dětem se věnuje pouze jedna z dotazovaných, ale důvody její práce velmi výstižně uvedla v rozhovoru.

„Specializuji se především na práci s dětmi.Protože zrovna dětijsou skupiny, které si nejméně ze všech skupin dokáží pomoci a kteří potřebují, aby se jim někdo věnoval“. (Dobrovolnice 1)

Důležitá je práce s **mentálně postiženými**. Důležitá je především z toho důvodu, že tito lidé potřebují zvláštní péči a okruh lidí, na které se mohou spolehnout. Je třeba

sáhnout do svědomí mnoha lidí, kteří se mnohokrát za takto postiženými lidmi ohlédnou a věnují mu větší pozornost, než by bylo mnohdy zdrávo.

„Zabývám se péčí o dospělé lidi a mentálně postižené osoby.nicméně mě tahle činnost velice zajímá a baví, i přes ne zrovna pozitivní názory ostatních.“ (Dobrovolnice 4)

3. Kategorie

Je štěstí opravdu jen muška zlatá, aneb co je odměnou za vykonanou práci	
Vlastnosti	Dimenzionální rozsah
Štěstí druhých	důležité
Spokojenost	významná
Potěšení	důležité

Většina dobrovolníků se asi shodne v tom, že největší odměnou za vykonanou práci je **šťěstí druhých**. Vidět ostatní šťastné je pro další práci v dobrovolnické činnosti velmi **důležité** a motivující do budoucna. Vidět šťastnou tvář klientů je odměna téměř pro každého dotázaného dobrovolníka a ne jinak je tomu i v našem případě.

„....To je pro mě největší odměnou. Vidět úsměv a radost na tváři jiných“. (Dobrovolnice 2)

„Všichni se z toho těší, když dojdu, vyhlíží mě a vítají s úsměvem na tvářích.“ (Dobrovolnice 3)

„Největší odměnou musí pro každého dobrovolníka být, vidět nadšené a šťastné obličej lidí, kterým pomáháte.“ (Dobrovolnice 1)

„....když vidím šťastné obličej....“ (Dobrovolnice 4)

Významné je, když se samotný klient kromě štěstí, cítí i **spokojeně**. Vzhledem k tomu, že polovina informantek se věnuje seniorům, je šťastný a spokojený senior s chutí do života, tou největší odměnou.

„Pocit užitečnosti, spokojenost klientů...“ (Dobrovolnice 4)

Pozitivně působí na dobrovolníky **potěšení** z každého kontaktu s klientem. Není nad to, když rovněž klient je ochoten dát své pocity najevo a tím odměnit svého „ochránce a pomocníka.“

„Je na nich vidět, jak moc se na mě těší a mají radost z mé návštěvy.“ (Dobrovolnice 3)

„...jejich i moje radost z vykonané práce.“ (Dobrovolnice 4)

6.3 Výsledná zpráva výzkumného šetření

Provedeným výzkumným šetřením se mi rozšířil pohled na práci dobrovolníků, a to především v občanském sdružení STŘED. Jejich práce je obdivuhodná. Stejně tak je neuvěřitelné, kde neustále nacházejí motivaci a trpělivost pro svoji práci. V souvislosti s provedeným výzkumem jsem se pokusila zodpovědět obecně položenou otázku: co je důvodem a motivací k práci dobrovolníka v neziskovém sektoru. Nejprve jsem vytvořila jednotlivé kategorie, které jsem následně analyzovala. Výsledek výzkumu potvrzuje, že motivace a důvody, proč se lidé rozhodnou vykonávat činnost dobrovolníka, jsou různé. Převažuje však touha pomáhat druhým lidem, být užitečný, smysluplně využívat volný čas.

Výzkum však ukázal i to, že záleží na věku dobrovolníka. Zatímco informantky ve věku 20-30 let dobrovolnickou činností získávají praxi, nové zkušenosti a seberealizují se, dobrovolnice ve věku 60 let bere tuto práci spíše jako povinnost, kterou plní s ohledem na společnost, která jí tuto možnost nabídla. Uvedená žena ztratila v krátkém čase oba rodiče a prostřednictvím pomoci seniorům hledá náhradu, s kým si může popovídat a trávit volný čas.

Je mnoho okruhů lidí, kteří potřebují pomoc a i výzkumné šetření odhalilo, že specializace jednotlivých dobrovolnic je různorodá, od dětí, přes mentálně postižené až k seniorům. Vzhledem k malému výzkumnému vzorku se nepodařilo odhalit další skupiny lidí, kteří pomoc potřebují. Dvě dobrovolnice (RB, RC) se při své dobrovolné činnosti věnují seniorům v domě Sv. Antonína, vždy 2 hodiny denně 1-2x týdně. Dobrovolnice Adriana (RA) se stará o děti v programu PĚT P, který zajišťuje spolek Střed. Vypomáhá 3 hodiny denně 4x týdně. Poslední informantka (RD) pracuje s dospělými lidmi a tělesně postiženými v organizaci Svět, která je zřízena STŘEDem. Její časové rozpětí pro dobrovolnictví je 1x týdně. Pokud má člověk zájem o práci v neziskové organizaci a touhu stát se dobrovolníkem, opravdu každý si najde oblast, která by ho zajímala.

Naopak jako jednoznačné se ukázalo, co je odměnou dobrovolníků za jejich snažení, ochotu, trpělivost, úsilí. Je to šťastný, spokojený klient, kterého potěší, když již z dálky vidí, že se k němu dobrovolník blíží a bude mu věnovat alespoň minimum svého času. Výsledkem je, že ne každý se na práci dobrovolníka hodí. Je třeba se vcítit do pocitu druhého, naslouchat a poté z toho vytěžit co nejvíce k následné pomoci.

7 Kvantitativní část výzkumu

Výzkumný soubor

V kvantitativní části bakalářské práce je zpracováno dotazníkové šetření s výslednými grafy a následné zhodnocení. Kvantitativní výzkum zahrnuje sběr dat pomocí dotazníkového šetření. Jako výzkumná metoda byl zvolen dotazník, což je nejfrekventovanější metoda pro zjišťování informací. Jeho frekventovanost je často dána lehkou konstrukcí dotazníku. Dotazník je určen především pro hromadné získávání údajů. Proto se dotazník považuje za ekonomický výzkumný nástroj. Můžeme jím získávat velké množství informací při malé investici času (Gavora, 1999). Byly vytvořeny papírové dotazníky, které obsahovaly uzavřené a polozavřené otázky. Uzavřená otázka je taková, která nabízí hotové alternativní odpovědi. Úlohou respondenta je zaznačit (podtrhnout, zakroužkovat) vhodnou odpověď. Polozavřené otázky nabízejí nejprve alternativní odpověď a potom si žádají vysvětlení nebo objasnění (Gavora, 1999).

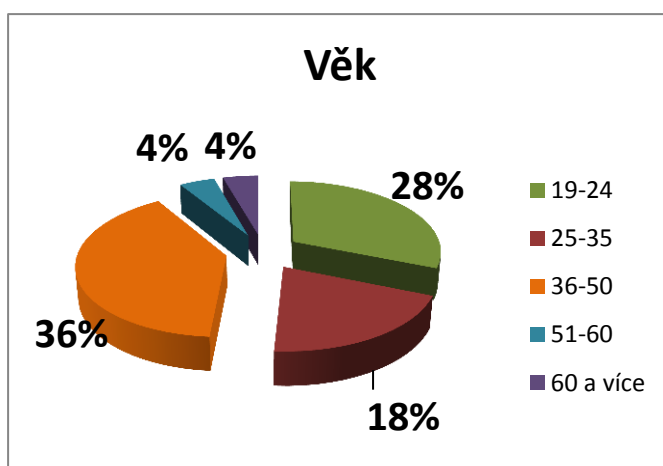
Způsobem výběru vzorku byl prostý náhodný výběr, kdy jsou respondenti vybíráni náhodně, bez jakéhokoli pravidla. Dotazníků bylo vytvořeno a rozdáno 120 a z 50 vrácených byly vypracovány grafy, což udává návratnost 41,6 %. Vybraný vzorek respondentů nebyl veliký, tudíž výsledky nelze zobecňovat na celou populaci.

V rámci kvantitativního šetření jsem se soustředila na výzkumnou otázku: Do jaké míry mají občané nevelkého okresního města Třebíče jasnou představu a informace o neziskových organizacích a vykonávané dobrovolné činnosti ve spolku Střed?

1. Věková struktura respondentů, počet žen a mužů

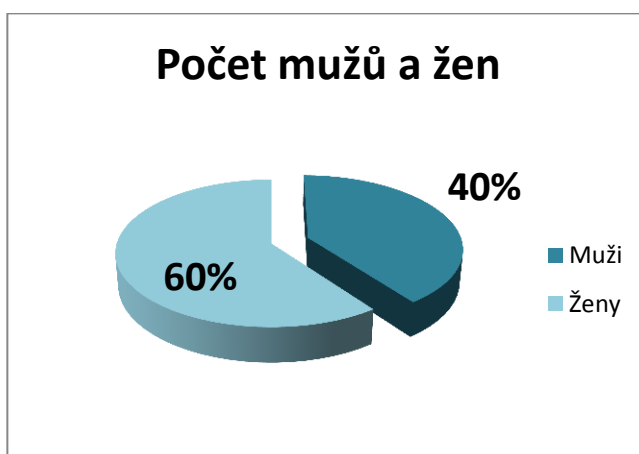
Respondenti byli vybíráni ve všech věkových kategoriích. U respondentů převažují dotazované ženy, sice 60 %. Největší skupinou odpovídajících byla skupinka od 36 – 50 let.

Graf 1: Věková struktura

Zdroj: Autorka

Graf 2: Počet mužů a žen

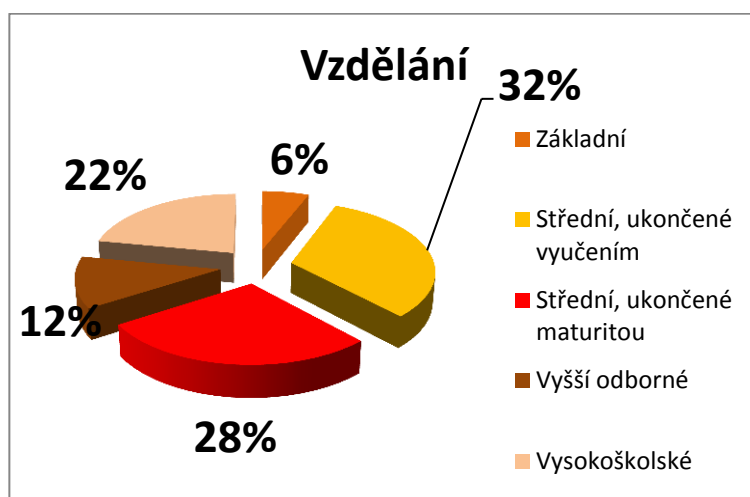
Zdroj: Autorka

Dotazníkové šetření proběhlo u občanů všech věkových kategorií. U mladších občanů, ve věku od 19 do 24 let bylo vidět, že nemají o neziskových organizacích skoro žádné informace a znalosti. Nejvíce dotazovaných bylo ve věku od 36 do 50 let. Jejich odpovědi byly rozsáhlejší a informací o neziskových organizacích mají jistě více než předchozí skupina. Větší část respondentů tvořily ženy (60 %) a jejich zájem o neziskové organizace je značně větší než u mužů. Ženy jsou celkově aktivnější a více se zapojují do veřejného života a dění. Po vlastní zkušenosti z výzkumu mohou říci, že jsou emočně bohatší než muži, tudíž je i jejich angažovanost a pomoc v neziskovém sektoru větší.

2. Dosažené vzdělání

Nejvíce respondentů dosahovalo středního vzdělání, ukončeného výučním listem. Jejich odpovědi nebyly příliš rozsáhlé, spíše strohé. U vysokoškolských respondentů (22 %) byly odpovědi více rozepsané, což může být dáno případným studiem tohoto oboru na vysoké škole (viz graf 2).

Graf 2: Dosažené vzdělání

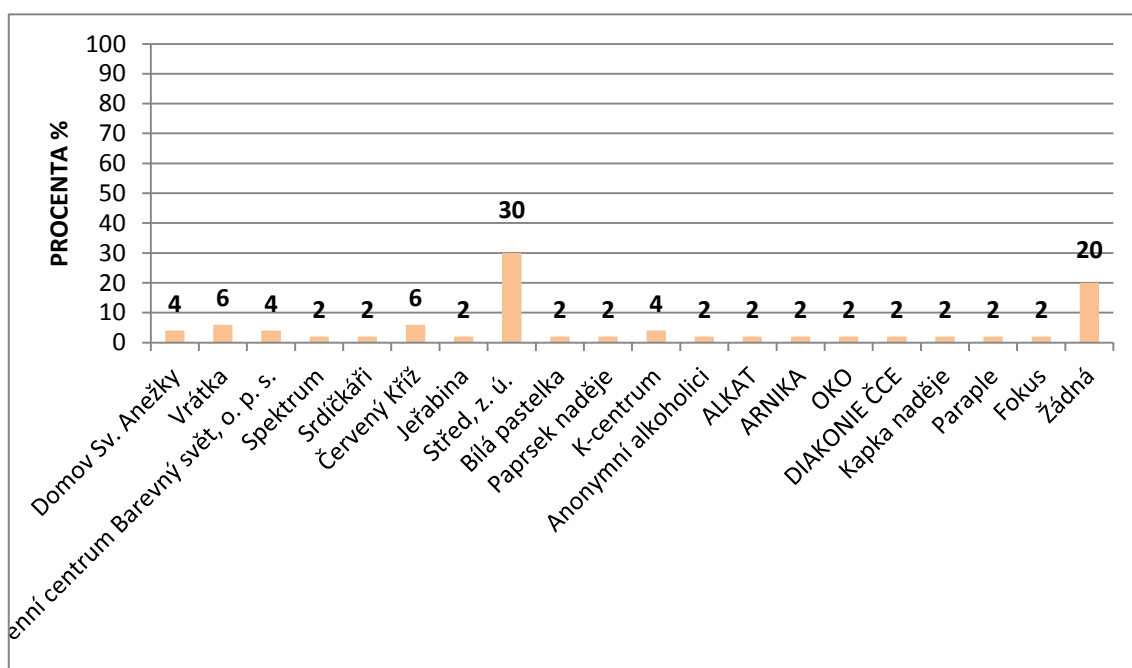

Zdroj: Autorka

3. Znalost neziskových organizací

V dotazníku byla uvedena otázka, která zněla: Jaké neziskové organizace (fondy, sdružení, nadace) znáte? Nejčtenější odpovědi na znalost neziskových organizací byly v místě bydliště respondenta. Objevily se i názvy jako je Červený Kříž, Bílá pastelka nebo Kapka naděje. Největší počet respondentů má v povědomí a zná spolek Střed, z. ú., na druhém místě pak Červený Kříž. Nicméně podrobnější znalost spolku Střed je mizivá. Většina dotazovaných si neumí představit, co je hlavní náplní organizace, jaké je celkové fungování neziskového sektoru. Z vypracovaných dotazníků má širší škálu informací o STŘEDu 40 % odpovídajících. Vědí, čím se spolek zabývá, jaké má logo nebo kde se nachází. Větší polovina respondentů (52 %) nezná organizaci ani z doslechu a 8 % zná spolek naopak pouze z doslechu, ale žádná podrobnější informace nemá. Celkem vysoký počet respondentů (20 %) odpovědělo záporně, že žádnou neziskovou organizaci neznají (viz graf 3).

Graf 3: Znalost neziskových organizací

Zdroj: Autorka

Graf 4: Získávání finančních prostředků na svoje působení

Zdroj: Autorka

O získávání finančních prostředků na chod organizace se 30 % dotazovaných domnívá, že prostředky získávají formou dotací, příspěvků od soukromých subjektů a státu, sbírek a charitativních akcí, darů od sponzorů a dobrovolných dárců. Málkoho však napadlo, že si organizace získají prostředky i jinak, např. pronájem svých prostor a ploch, pořádáním koncertů a kulturních akcí. Zbylých 70 % respondentů, což je většina, nemají informace o získávání finančních prostředků, což je samozřejmě způsobeno i nedostatečnou propagací organizace a nedostatečným informováním občanů.

Graf 5: Poskytování finanční či jiné hmotné pomoci

Zdroj: Autorka

Větší část dotazovaných poskytla finanční pomoc při zakoupení výrobku vyrobeného v organizaci, darování oblečení či hraček, příspěvkem do sbírky, zasláním dárcovských DMS. Nicméně mezi výsledky je velice malý rozdíl, tak můžeme říci, že zájem o podporu klientů v organizacích, na které jsou sbírky uskutečňovány, není převeliký. Nejčastějším důvodem je nedůvěra a strach, že finanční prostředky nebudou poskytovány na účely, na které byly vybírány.

Graf 6: Vyhledávání pomoci u neziskové organizace

Zdroj: Autorka

80 % dotazovaných respondentů nikdy nevyhledalo pomoc v některé organizaci, která je zaměřena na pomáhání lidem v nouzi či v tíživé situaci. 18 % dotazovaných občanů osobně pomoc nikdy nevyhledalo, ale vědí o lidech, kteří ji potřebovali a také vyhledali, a to z důvodu handicapovaných dětí, drogově závislého kamaráda, při narození holčičky se srdeční vadou (rady, zkušenosti), poradenství s problémovou mládeží – šikana, ošetřování starší osoby v domácnosti. Pouze 2 % respondentů pomoc u neziskové organizace vyhledalo a to z důvodu právnícké pomoci s osobními důvody v občanské poradně.

8 ZÁVĚRY

Z poznatků, které jsou uvedeny v teoretické i praktické části bakalářské práce, vyplývá důležitost a významnost tématu pro dnešní dobu. Neziskové organizace a funkce dobrovolníků zaujmají nejvyšší aspiraci pro lidstvo – touhu po svobodě, míru, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny. Dobrovolnictví a pomoc dobrovolníků se stala nepostradatelným prvkem společnosti u nás i v zahraničí. Participace dobrovolníků v organizaci vede k vybudování společenských vztahů založených na sdílených hodnotách, vzájemné důvěře či solidaritě. Dochází zde také k vybudování komunity, což je budování vztahů mezi jednotlivci nebo organizacemi. Dobrovolnická činnost posiluje mezi lidmi uvědomění si vlastní odpovědnosti vůči dané komunitě i společnosti jako celku. Dobrovolníci přináší do organizace nové myšlenky a nápady, přispívají nadšením, což podporuje ducha organizace. Z rozhovorů vyplynulo, že trend dobrovolnické činnosti ve spolku Střed klesá a k dobrovolnictví nalézá cestu rok od roku méně a méně lidí. Dobrovolníci mezi sebou pěstují sociální kontakty, což má za následek obohacení osobní společenské sféry (Hladká, 2008).

Hlavním cílem bakalářské práce bylo objasnit úlohu dobrovolnictví při zajištění veřejných služeb na úrovni lokální veřejné správy – v podmínkách vybraného města, což byla Třebíč. Po vlastních zkušenostech z výzkumů a po prostudování odborné literatury na uvedené téma si troufám říci, že v rámci neziskových organizací a dobrovolnictví byl v posledních letech vykonán velký pokrok. Nicméně by bylo zapotřebí zaobírat se více reklamou a propagací organizací, aby se ve větší míře dostala do povědomí občanů. Informace občanů jsou často zkreslené a mylné. Velice málo informací mají občané města Třebíče, i přesto, že tam spolek Střed sídlí. Někteří z obyvatel Třebíče dokonce mnohdy ani netuší, že tam nějaká taková organizace sídlí. Příčinou je i nezájem obyvatel o fungování neziskové organizace Střed, většinou do té doby, než sami potřebují pomoc. Bylo pro mě velkým překvapením, že obyvatelé Třebíče (52 % respondentů) neznají neziskovou organizaci Střed ani z doslechu, dále 40 % respondentů zná spolek Střed a ví o něm i základní informace, typu čím se zabývá, jaké má logo, kde sídlí. Další 8 % odpovídajících zná spolek Střed, z. ú. pouze z doslechu, ale bližší informace nemají. Výzkumy provedené v daném městě ukázaly, že informace a znalosti neziskové organizace Střed, z. ú., jsou mizivé a určitá propagace v daném městě by prospěla. Mezi hlavní propagační techniky můžeme zařadit nabízení možnosti uspořádání besedy o

dobrovolnictví pro studenty a mladé lidi, popř. příprava akcí. Při besedách by bylo studentům i pedagogům sdělováno, jak spolek Střed funguje, jak se můžete stát dobrovolníkem nebo zázitky a zkušenosti přednášejících dobrovolníků. Tohle je jeden z nejefektivnějších nástrojů propagace, jelikož pomocí besed se může více proniknout mezi studenty.

Výzkumy provedené v dané organizaci ukázaly, že dobrovolnictví umožňuje udržovat a posilovat takové lidské hodnoty, jako jsou družnost, zájem o druhé a služba jiným lidem, aby jednotlivci mohli uplatňovat svá práva a aby se zároveň mohli po celý život učit a realizovat veškerý svůj lidský potenciál. Dalším zjištěným faktem je, že mladší skupinka dobrovolnic, tj. od 20 do 30 let, si při své dobrovolné činnosti nejvíce váží nových zkušeností, které při téhle práci získají. Ať už z důsledku studií oboru na vysoké škole a snahy poznat rozdíl mezi teorií a praxí, nebo pouze z důvodu získání nových zkušeností a efektivního využití volného času. Oproti jejich straší kolegyni Cecilii, která dovršila 60 let, je její hlavní motivací k práci komunikace s lidmi, nahrazení rodiny a určité „rodinné“ pouto. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že studenti se teprve seznamují s novými lidmi a jiným prostředím, než je školní prostředí, přátelé nebo učitelé. Tudíž si váží získaných zkušeností, které většina studentů v běžném životě neměla možnost načerpat. Na rozdíl od nich lidé v důchodovém věku nejvíce ocení komunikaci s lidmi a aktivně strávený volný čas, neboť lidé v důchodovém věku často trápí pasivita a samota.

Uplatníme-li tři základní motivace k dobrovolnictví (konvenční, reciproční, nerozvinutá motivace) na zkoumaný vzorek dobrovolnic ve STŘEDu (Adriana, Barbora, Cecilie, Daniela), dospějeme k následujícím závěrům. Konvenční motivaci, která nese stopy vlivu očekávání a vzorů chování v rodině či u známých a ke které vedou dobrovolníka morální normy, můžeme přiřadit k p. Cecilii, která sdělila, že její prvotní iniciativa začínající dobrovolnice vznikla v souvislosti s úmrtím jejích rodičů a v klientech organizace našla náhradu za rodiče. Dalším typem je reciproční motivace, při které dochází k navazování nových vztahů a získávání nových zkušeností. Aktér očekává, že za jeho poskytovanou pomoc druhým mu bude jeho pomoc oplacena. Na základě provedených rozhovorů, tohle motivuje všechny dobrovolnice, se kterými byl rozhovor prováděn. „Oplacením“ je myšlen dobrý pocit z práce, radost nebo pocit být užitečný. Získávání nových zkušeností a praxe motivuje dvě dobrovolnice (RA, RD), což můžeme zařadit do reciproční motivace. Posledním typem motivací je nerozvinutá motivace, která

je zastoupena třemi pilíři, a to důvěrou k organizaci, přesvědčením o smysluplnosti dobrovolnictví a pocitu, že se prostřednictvím dobrovolné činnosti mohou podílet na šíření dobrých myšlenek (Tošner & Sozanská, 2002). K takovému typu motivace můžeme přiřadit tři dobrovolnice (RA, RB, RD), které vykonávají dobrovolnou činnost především na základě smysluplného využití volného času a pomoci potřebným.

I. Summary

The Bachelor thesis is focused on the elections and its results, and the overall situation in the community has its fundamental influence on it, in this case in Třebíč. Age, occupation, gender and economic situation of the citizens – electors – even the representatives – the elected representatives of the citizens - are reflected in the results. In the bachelor thesis I try to explain the political situation in the municipality in the aspect of creation and functioning of various political subjects and I try to assess the current political situation with regard to the management of the city and its long-term electoral programme. The interview with one of the representatives will help me to prove it as well as the questionnaire focused on the political programme or the financing of election campaign.

The aim of this thesis is to explain the process of the formation of the local authority in the selected community. Especially, the characteristic of specific social-economic factors influencing local political process, the identification of local political participants, the relations they have each other, the revealing of the methods of creating the lists of candidates, as well as the approaching of the mechanism of post-election negotiations or forming of the local government. The thesis will be a case study in its character and will utilize the main theoretical concepts relating to the party systems, electoral process and the formation of electoral and executive coalitions at the local political level.

Keywords

Non-profit organizations, voluntary, non-profit organization Střed, interviews, questionnaires, motivation, respondent, informant.

II. Seznam tabulek, obrázků, grafů, příloh

Tabulky:

Tabulka 1: Statistika počtu neziskových organizací v letech 2006 – 2013

Tabulka 2: Konkrétní případy veřejné a vzájemné prospěšnosti

Obrázky:

Obrázek 1: Umístění v ČR, znak Třebíče

Obrázek 2: Třebíčské židovské město

Obrázek 3: Bazilika Svatého Prokopa

Grafy:

Graf 1: Věková struktura

Graf 2: Počet žen a mužů

Graf 3: Znalost neziskových organizací

Graf 4: Získávání finančních prostředků na svoje působení

Graf 5: Poskytování finanční či jiné hmotné pomoci

Graf 6: Vyhledávání pomoci u neziskových organizací

Přílohy:

Příloha 1: Rozhovor 1 – Dobrovolnice 1

Příloha 2: Rozhovor 2 – Dobrovolnice 2

Příloha 3: Rozhovor 3 – Dobrovolnice 3

Příloha 4: Rozhovor 4 – Dobrovolnice 4

Příloha 5: Dotazník neziskové organizace

III. Seznam literatury

- Bártová, M. (2009). *Organizační řád občanského sdružení Střed*. Třebíč.
- Bártová, M. (2012). *Výroční zpráva občanského sdružení Střed*. Třebíč.
- Baueršimová, S., & kol. (2010). *Analýza a strategie udržitelného rozvoje NNS kraje Vysočina 2010-2015*. Jihlava: Krajský úřad kraje Vysočina.
- Brumovská, T., & Málková, G. (2010). *Mentoring*. Praha: Potrál.
- Fiala, J., & Valentová, A. (1996). *Neziskový sektor*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta.
- Frič, P., & Goulli, R. (2001). *Neziskový sektor v ČR*. Praha: Eurolex.
- Frič, P. (2005). *Občanský sektor*. Praha: CESES.
- Gavora, P. (1999). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- Historická sídla*. (5. březen 2015). Získáno 5. březen 2015, z Třebíč:
www.historikasidla.cz/dr-cs/519-trebic.html
- Hladká, M. (2008). *Význam dobrovolnictví jako specifického lidského zdroje*. Brno: CVNS.
- Hout, M. (2010). Asociace NNO Jihomoravského kraje. *NNO a dobrovolnictví v ČR a Rakousku* (str. 65). Brno: ANNO JMK.
- Hýánek, V. (2004). *Ekonomika neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- Malina, J. a. (2009). *Antropologický slovník: aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk*. Brno: CERM.
- mDenik*. (10. červen 2012). Získáno 28. březen 2015, z Můžete dělat neobyčejné věci. Stát se dobrovolníkem!: http://m.denik.cz/trebicky_denik/c/muzete-delat-neobycejne-veci-stat-se-dobrovolnikem-20120610.html
- Nakonečný, M. (1997). *Motivace lidského chování*. Praha: Academia.
- Neziskovka*. (26. únor 2015). Získáno 26. únor 2015, z Katalog neziskových organizací:
www.neziskovka.cz/cz/katalog.php?order=abeceda
- Neziskovky*. (červen 2013). Získáno 20. leden 2015, z Statistika počtu NNO v letech 1990 - 2013 podle údajů ČSÚ:
http://www.neziskovky.cz/sdata/stat_NNO_tabulka_1990_2013_619.pdf

- Ona.idnes.* (28. březen 2015). Získáno 28. březen 2015, z Třetina Čechů dobrovolně pomáhá, přidáte se?: http://ona.idnes.cz/tretina-cechu-dobrovolne-pomaha-pridate-se-moznosti-je-spousta-ps4-/spolecnost.aspx?c=A110418_150525_spolecnost_abr
- Pospíšil, M., Neumayer, M., Škarabelová, S., Malý, I., Meyer, M., & Schneider, V. (2009). *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti*. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru.
- Pospíšilová, T., & Frič, P. (2010). *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes.
- Ronovská, K. (2008). *Spolkové a nadační právo*. Brno: Masarykova univerzita.
- Skovajsa, M., & kol., a. (2003). *Občanský sektor*. Praha: Portál.
- Škarabelová, S., & kol. (2002). *Když se řekne nezisková organizace: příručka pro zastupitelé krajů, měst a obcí*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- Švaříček, R., & Šedřová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- Tošner, J. (2006). *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál.
- Tošner, J., & Sozanská, O. (2002). *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál.
- Třetí patro.* (27. květen 2014). Získáno 27. květen 2014, z Historie neziskových aktivit v ČR: <http://www.tretpatro.cz/index.php?cmd=page&id=26>
- Visit Třebíč.* (5. březen 2015). Získáno 5. březen 2015, z Pečeť a znak města Třebíč: www.visittrebic.eu/pecet-a-znak-mesta-trebic
- Visit Třebíč.* (27. březen 2015). Získáno 27. březen 2015, z Třebíčská nej: <http://www.visittrebic.eu/trebitska-nej-/>
- Zákon č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě
- Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů

IV. Přílohy

Příloha 1 - ROZHOVOR 1

Odpověď na otázku č. 1: *„Dobrovolníci tady ve STŘEDu jsem se stala z jednoho prostého důvodu, a sice pomoci druhým lidem, kteří tu pomoc opravdu potřebují. Dalším důvodem je pocit cítit se určitým způsobem užitečná. V neposlední řadě se jedná o získání nových zkušeností a smysluplné vyplnění volného času“.*

Odpověď na otázku č. 2: *„Přináší mi především uspokojení mým vyšších potřeb, kam patří i vědomí, že pomáhám těm, kteří si sami nepomohou.“* Co je myšleno „vyšší potřebou?“ *„Vyšší potřeba je pro mě rozhodně pocit seberealizace, užitečnosti a mé vlastní svědomí a vědomí, jak už jsem řekla, že pomáhám ostatním.“*

Odpověď na otázku č. 3: *„Specializuji se především na práci s dětmi (Program Pět P). Vypomáhám také při jednorázových akcích, které se zde ve STŘEDu pořádají.“* „A proč zrovna práce s dětmi?“ *„Protože zrovna děti a ještě teda zvířata jsou skupiny, které si nejméně ze všech skupin dokáží pomoci a kteří potřebují, aby se jim někdo věnoval,“* sdělila Adriana.

Odpověď na otázku č. 4: *„Největší odměnou musí pro každého dobrovolníka být, vidět nadšené a šťastné obličejové lidi, kterým pomáháte“,* usmívá se. *A stejně tomu je tak i u mě samozřejmě“,* dodává.

Odpověď na otázku č. 5: *„Největší motivací je pro mě následná radost a úsměvy těch, co naši pomoc potřebují.“*

Příloha 2 – ROZHOVOR 2

Odpověď na otázku č. 1: *„Tato činnost je pro mě obrovským odreagováním. Jakoby zmizet z toho „normálního“ světa sem, mezi lidi, u kterých dochází k velké radosti z maličkostí a drobností. Jinak jsem se stala dobrovolnicí, protože jsem měla hodně volného nevyužitého času, který jsem chtěla nějak smysluplně využít.“*

Odpověď na otázku č. 2: *„Tahle smysluplná činnost mi přináší naplnění a pocit, že někomu přináším do toho dne radost.“* „Jak probíhají hodiny/dny ve STŘEDu?“ *„Jakmile dorazím, tak pomáhám s přípravou jídla, čtu knihy a tisk, chodím na procházky, pomá-*

hám při přípravách na různé akce pořádané domem Sv. Antonína. Podle toho, co je zrovna nejvíce potřeba.“

Odpověď na otázku č. 3: *„Já se ve STŘEDu věnuji především seniorům v klášteře Sv. Antonína, což je domov pro seniory a zdravotně postižené občany.“*

Odpověď na otázku č. 4: *„Dá se říci, že jsem se tady spřátelila s jednou babičkou, které chodím pomáhat. Ta mě vždy v ten den, kdy mám dojít, vyhlíží a je velice ráda za to, že se jí věnuji. To je pro mě největší odměnou. Vidět úsměv a radost na tváři jiných.“*

Odpověď na otázku č. 5: *„Nejvíce mě motivuje fakt, že jsem neustále někomu užitečná a nápomocná.“*

Příloha 3 - ROZHOVOR 3

Odpověď na otázku č. 1: *„Před pěti lety jsem ztratila práci a od úřadu práce jsem byla poslána přímo do STŘEDu. Měla jsem na výběr pracovat se seniory (dům Sv. Antonína) nebo s dětmi. Vybrala jsem si práci v klášteře a to z jednoho hlavního důvodu,“ sklesle pokračuje větou: „Rodiče mi zemřeli před deseti lety poměrně brzy po sobě a já jsem asi hledala náhradu, abych si měla s kým popovídat.“*

Odpověď na otázku č. 2: *„Práce s lidmi v klášteře mi přináší především radost z vykonané práce.“*

Odpověď na otázku č. 3: *„Jak už jsem zmínila, specializuji se na seniory v klášteře.“ Pomáhám tam sestřičkám s krměním, připravuji svačinky, s jedním slepým dědečkem chodím i nakupovat. Nejlepší chvíle jsou při předčítání knih.“*

Odpověď na otázku č. 4: *„Všichni se z toho těší, když dojdu, vyhlíží mě a vítají s úsměvem na tvářích. Je na nich vidět, jak moc se na mě těší a mají radost z mé návštěvy.“ I na paní Cecílii je vidět blažený a šťastný výraz.*

Odpověď na otázku č. 5: *„Pro mě je motivující vidět radost na tvářích všech kolem sebe. Jak už jsem zmínila, беру tuhle práci se seniory, jako určitou náhradu za svoje rodiče. Popovídáme si, zasmějeme se a hlavně jsem mezi vlídnými a upřímnými lidmi.“*

Příloha 4 - ROZHOVOR 4

Odpověď na otázku č. 1: „*Dobrovolnicí jsem se stala především z důvodu získání praxe a zkušeností v tomto oboru. Zabývala jsem se touto problematikou na VŠ a potřebovala jsem získat určitou praxi, protože ona teorie a praxe jsou často od sebe dost vzdálené. Dalším důvodem je moje silná touha pomáhat lidem a cítit se užitečná.*“

Odpověď na otázku č. 2: „*Dobrovolnictví je především o kontaktu s lidmi, s lidmi, kteří naši pomoc potřebují. Často slýchávám názory přátel typu, nechápu, proč to děláš, jak to můžeš dělat zadarmo atd. Já jim odpovídám, že mě hřeje u srdce, když vidím šťastné obličej a cítím se užitečná.*“

Odpověď na otázku č. 3: „*Zabývám se péčí o dospělé lidi a mentálně postižené osoby*“, usmívá se a pokračuje: „*Pomáhám tady teprve od ledna r. 2015, nicméně mě tahle činnost velice zajímá a baví, i přes ne zrovna pozitivní názory ostatních.*“ „*Jaké názory a koho?*“ „*Především od mých známých a kamarádů, od kterých slýchám spojení typu: proč to děláš, když za to nic nemáš; podle mě je to nesmysl to dělat zadarmo atd...*“

Odpověď na otázku č. 4: „*Pocit užitečnosti, spokojenost klientů, jejich i moje radost z vykonané práce.*“

Odpověď na otázku č. 5: „*Motivací je pro mě to, že jde o činnost, která mě moc baví a zajímá mě. Dále to, že mi přináší nové poznatky a zkušenosti, které v jiném sektoru nelze získat.*“

DOTAZNÍK – NEZISKOVÉ ORGANIZACE

Dobrý den,

studuji Jihočeskou univerzitu v Českých Budějovicích. Zanedlouho mě čeká odevzdání bakalářské práce a státní závěrečná zkouška. K dopracování praktické části mé bakalářské práce bych Vás chtěla poprosit o pár minut strávených nad mým dotazníkem. Prosím Vás o přečtení a o co nejdůkladnější vyplnění. Děkuji za Váš čas!

Věk	19 - 24	☐	ŽENA	☐	MUŽ	☐
	25 - 35	☐				
	36 - 50	☐				
	51 - 60	☐				
	60 a více	☐				

Dosažené vzdělání	Základní	☐
	Střední (ukončené vyučením)	☐
	Střední (ukončené maturitou)	☐
	Vyšší odborné	☐
	Vysokoškolské	☐

1. Co si představujete pod pojmem nezisková organizace?

2. Jaké neziskové organizace znáte? (ve svém okolí, v ČR, ...?) Vyjmenujte. Neziskovou organizací je myšleno občanské sdružení, nadace, fondy...

3. Působíte/pomáháte v některé z těchto organizací?

Ano	☐	Ne	☐
-----	--------------------------	----	--------------------------

3.1. Pokud ano, pokračujte zde:

Jak dlouho?

Jak často?

Jak a co v organizaci děláte? Čím pomáháte?

4. Znáte neziskovou organizaci Střed, o. s.? Co o ní víte?

5. Vyhledali jste během života neziskovou organizaci za účelem pomoci sám/a sobě?

Ano, jednou a moje zkušenost je velmi dobrá.

Ano, jednou a moje zkušenost není dobrá.

Ne, ani jednou.

Osobně ne, ale vím o lidech, kteří pomoc vyhledali.

5.1. Čeho se pomoc týkala? S čím jste vy/jiná osoba potřebovali pomoci?

6. Víte, jak neziskové organizace získávají finanční prostředky na svoji působnost?

Ano

Ne

10.1. Pokud ano, napište vše, co o tom víte.

7. Poskytli jste někdy finanční či jinou hmotnou pomoc nějaké neziskové organizaci? Které? Jakou pomoc?

DĚKUJI ZA VYPLNĚNÍ A ZA VÁŠ ČAS!